

Politická kultura a sociální klima společnosti

Bc. Nataša Hubatková

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Nataša Hubatková**
Osobní číslo: **H138187**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Politická kultura a sociální klima společnosti**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na politickou kulturu z historického pohledu, formujícím politickým souvislostem a událostem;
- na stav občanské společnosti a současné celospolečenské změny;
- na příčiny a souvislosti sociální krize a nedůvěry v politiku.

Součástí práce bude kvantitativní výzkum zaměřený na srovnání názoru na politickou kulturu generace budoucích prvovoličů a občanů - voličů.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Adamová, K.a Křížkovský, L. Politologie. Praha: Codex, 1997

Almond, A. G. a Verba, S. The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations. California: Sage Publications Ltd., 1989

David, R. Politologie: základy společenských věd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003

Možný, I. Česká společnost. Praha: Portál, 2002

Müller, K. jr. Češi a občanská společnost. Pojem. Problémy. Východiska. Praha: TRITON, 2002

Müller, B. K. Politická sociologie. Praha: Portál, 2008

Říchová, B. Úvod do současné politologie. Praha: Portál, 2002

Vodička, K.a Cabala, L. Politický systém České republiky. Praha: Portál, 2007

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Mgr. Zdeněk Šigut, Ph.D.

Institut mezioborových studií

Datum zadání diplomové práce:

4. listopadu 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2015

V Brně dne 4. listopadu 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- ~~že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.~~

V Brně

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Práce se zabývá aktuálním tématem politické kultury ve vztahu k sociálnímu klimatu společnosti. Vzhledem k obsáhlosti tématu bylo zvoleno užší zaměření na politiku komunální, které je věnována jedna z kapitol teoretické části. Teoretická část dále obsahuje vysvětlení pojmu politická kultura pohledem různých autorů, zabývá se stavem současné politické kultury v ČR, otázkami etiky, morálky a demokracie, definuje občanskou a zájmovou společnost. Samostatná kapitola je věnována mládeži – vymezuje období dospívání v souvislosti s procesem socializace a poukazuje na roli sociální pedagogiky v politické socializaci mládeže.

V praktické části byly kvantitativním výzkumem ve dvou skupinách respondentů zjišťovány postoje související s tématem práce – spokojenost s politickou kulturou, zájem o dění na komunální úrovni, ochota k aktivní politické angažovanosti a postoje ke komunálním volbám. Získaná data byla analyzována a komparována a výsledky naznačují možnosti působení sociálních pedagogů v náročném procesu politické socializace.

Klíčová slova: Politika, politické strany, politická kultura, socializace, člověk, mládež, demokracie, občanská společnost, volby, etika, morálka, sociální pedagogika.

ABSTRACT

My thesis is dealing with an actual topic of political culture relating to social climate of our society. Due to the extensiveness of that topic I chose the closer focus on the municipal politics. One of the chapters in the theoretical part of my thesis is dealt with that. Theoretical part is including explanation of the concept of the political culture from the different authors points of view, it deals with current czech political culture's quality, next it deals with the questions of ethics, morality and democracy, it defines civil society groups and special interest groups.

Single chapter deals with youth - it defines a period of pubescence and adolescence in connection with socialization process and it points the social pedagogy role in youth socialization.

In the empirical part of my thesis I found out the attitudes of respondents related to the topic of my thesis at quantitative research in two groups of respondents - satisfaction with political culture, interest in public affairs at the municipal level, promptness of the active political involvement and attitudes to municipal elections.

Obtained data were analyzed and compared and results suggest effective influence of social pedagogists in complicated process of political socialization.

Keywords: Policy, political parties, political culture, socialization, a human, a youth, democracy, civil society, election, morality, morals, social pedagogy.

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Mgr. Zdeňku Šigutovi, Ph.D. za odborné vedení, metodickou pomoc a ochotu při vedení mé diplomové práce.

Rovněž děkuji své rodině, hlavně dceři Petře, za podporu, kterou mi poskytovala při psaní diplomové práce i během celého mého vysokoškolského studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Bc. Nataša Hubatková

„Nikdo se nerodí pro sebe, všichni se rodí pro lidskou společnost.“

(Jan Ámos Komenský)

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 POLITICKÁ KULTURA V ČR.....	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU POLITICKÁ KULTURA.....	11
1.2 SOUČASNÁ ČESKÁ POLITICKÁ KULTURA A JEJÍ SPECIFIKA.....	15
1.3 DEZILUZE VEŘEJNOSTI A JEJÍ MOŽNÉ PŘÍČINY A DŮSLEDKY.....	16
2 OBČANSKÁ SPOLEČNOST A POLITIKA.....	21
2.1 OBČANSKÁ SPOLEČNOST A DEMOKRACIE V ČR.....	21
2.2 ZÁJMOVÉ SKUPINY.....	24
2.3 ETIKA A MORÁLKA V SOUČASNÉ POLITICE.....	26
2.4 PŘÍKLAD PŮSOBENÍ OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI.....	28
3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ SOCIALIZACI MLÁDEŽE.....	31
3.1 SOUČASNÁ SPOLEČNOST, MLÁDEŽ A POLITIKA.....	32
3.2 INFORMOVANOST A PARTICIPACE MLÁDEŽE NA VEŘEJNÉM DĚNÍ.....	34
3.3 ROLE SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY NA POLITICKOU SOCIALIZACI MLÁDEŽE.....	36
4 POLITICKÉ STRANY A Hnutí V BRNĚ.....	41
4.1 ZAVEDENÉ POLITICKÉ STRANY A Hnutí.....	42
4.2 NOVĚ VZNIKLÉ POLITICKÉ STRANY A Hnutí.....	44
4.3 KOMUNÁLNÍ VOLBY.....	45
5 EMPIRICKÁ ČÁST.....	49
5.1 CÍL EMPIRICKÉ ČÁSTI.....	50
5.2 METODY SBĚRU DAT.....	50
5.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	51
5.4 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ A JEHO ANALÝZA.....	52
5.4.1 Základní sociodemografické údaje respondentů.....	54
5.4.2 Postoj k politické kultuře, míra zájmu a ochota k aktivní participaci.....	56
5.4.3 Postoj k volbám.....	61
5.5 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU.....	67
ZÁVĚR.....	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	73
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	73
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	80
SEZNAM PŘÍLOH.....	82

ÚVOD

Politika je nejen jevem společenským, ale také historickým a kulturním. Její kořeny můžeme najít v hluboké minulosti a existence politiky je podmíněna existencí lidstva, člověka. Po roce 1989 došlo v naší společnosti k významným politickým, ekonomickým a sociálním změnám. Veřejnost v nich spatřovala velké naděje, byla plná očekávání a také ochotná překonávat potíže, které přechod na nový systém přinesl. Období společenské stagnace a pasivity a úzkého prostoru k veřejným aktivitám byla nahrazena širokým spektrem možností realizace. Příležitost čekala na každém rohu.

Čeho se však nedostávalo, byla na rychlé tempo změn připravená společnost. Chybějící zkušenosti a kvalitní, jednoznačné zákony se staly příčinou vzniku negativních jevů jako korupce, tunelování bank a podniků, klientelismu, ... Nastavení politického systému vedlo k tomu, že občané nevybírali do svého čela jednotlivé osobnosti, ale politické strany a občana politická moc odstavila na vedlejší kolej. Logickým vyústěním této ignorace byla ztráta zájmu občanů o aktivní participaci a ta se zúžila na pouhou účast ve volbách. Tato situace v podstatě přetrvává dodnes. Přesto můžeme na naší politické scéně i na poli občanských aktivit pozorovat zlepšení – lidé znovu neváhají za účelem prosazení svých zájmů zakládat zájmové skupiny, dávají o sobě hlasitě vědět na povolených demonstracích, ve volbách se přiklánějí k těm, co si ještě „neušpinili ruce“ a tam, kde to lze, pečlivě vybírají kandidáty podle osobností.

Také mladí lidé, kteří v historických meznících projevovali svoje názory a aktivně přispěli ke změnám, vnímají stav současné politiky jako špatný. Nemohou přehlédnout negativní jevy ve společnosti - úpadek morálky, etiky, práva a hodnot demokracie.

Cílem diplomové práce s názvem „Politická kultura a sociální klima společnosti“ je v rovině teoretické i praktické charakterizovat vztahy a důsledky politické kultury na postoje veřejnosti. Výzkumů o vlivu politické kultury na mladou generaci v odborné literatuře mnoho není. U dospělé veřejnosti je situace lepší, agentury pravidelně zveřejňují průzkumy volebních preferencí, žebříčky oblíbenost předních představitelů státu i důvěryhodnosti jednotlivých veřejných institucí. Jaká je však veřejnost doopravdy? Chybí jí vize, neuznává autority, považuje morálku za přežitek, práci nepovažuje za hodnotu života a zříká se odpovědnosti? Rezignovala nebo ji naopak nespokojenost se současným stavem společnosti vede k participaci ve věcech veřejných? Zajímá se o politiku? Těmto otázkám se práce věnuje a hledá odpovědi.

Samotná práce je rozčleněna do pěti kapitol, které na sebe plynule navazují. Úvodní část práce s názvem „Politická kultura v ČR“ vysvětluje pojem politická kultura, srovnává poznatky z odborné literatury. Další část první kapitoly se věnuje specifikům současné české politické kultury. Na ni navazuje část věnovaná možným příčinám a důsledkům deziluze veřejnosti.

Druhá kapitola s názvem „Občanská společnost a politika“ se věnuje tématu občanské společnosti ve vztahu k demokracii, zájmovým skupinám, jejich teoretickému vymezení. Pojmy etika a morálka vysvětluje v souvislosti s politickou kulturou. V poslední části ukazuje konkrétní příklady zapojení občanů do veřejného života.

Třetí kapitola „Faktory ovlivňující socializaci mládeže“ se věnuje období dospívání z pohledu vývojové a sociální psychologie, otázkám informovanost mladých lidí a jejich participaci na veřejném dění v souvislostech s výchovou a vzděláváním. Kapitulu uzavírá zamyšlení nad rolí sociální pedagogiky jako jedním z faktorů, který ovlivňuje politickou socializaci mládeže.

Téma politická kultura je nesmírně obsáhlé. Vybrala jsem si jej vzhledem k tomu, že se o dění v naší zemi, městě, obci zajímám a jsem zaměstnána na úřadě jedné z brněnských městských částí. Každodenně tak přicházím do styku s komunální politikou, proto jsem tento výsek veřejného dění zvolila jako užší zaměření této diplomové práce. Zavedených i nových stran si všímá čtvrtá kapitola „Politické strany a hnutí v Brně. Podkapitola komunální volby pak nahlíží na komunální volby jako takové.

Pátá empirická část práce se pomocí kvantitativního výzkumu snaží zjistit, jak problematiku politické kultury vnímá veřejnost. Byly stanoveny hypotézy, se kterými je na základě vyplněných dotazníků dále pracováno. Výsledná zjištění nejsou vzhledem k počtu zúčastněných respondentů názory reprezentativního vzorku české veřejnosti, přesto jsou výsledná data zajímavá a přináší náměty pro další výzkumná šetření i pro práci sociálních pedagogů.

Tato diplomová práce ze své podstaty nedokáže odpovědět na všechny otázky týkající se vztahu politiky a veřejnosti a objasnit všechny postoje. Může se však stát inspirací pro další studenty i širokou veřejnost se zájmem o politickou kulturu a politiku obecně.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POLITICKÁ KULTURA V ČR

Ze zkušeností z historie nejen naší země vyplývá, že se téma politické kultury dostává do popředí zájmu zvláště tehdy, když se společnost nachází v období významných změn politického systému. Pojem politická kultura se stal termínem, jenž je užíván až příliš často. Většina lidí mluví o tom, že politická kultura v naší zemi je na nízké úrovni. Průzkumy veřejného mínění tento dojem potvrzují. Občané však převážně mají na mysli spíše chování předních představitelů státu, města než chování nás všech. Tato interpretace termínu politická kultura je poněkud úzká a nepřesná. Výstižnější je zahrnutí souhrnných hodnot, tradic, postojů, chování a fungování politického systému jako celku, tudíž všech jeho účastníků – počínaje státními institucemi, přes politiky a úředníky, kteří tyto instituce reprezentují, dále subjekty občanské společnosti až po občana – svobodného jedince.

1.1 Vymezení pojmu politická kultura

Teoretická kapitola samozřejmě musí začínat vymezením termínů, přičemž stěžejním je termín politická kultura. Nejde o nijak snadný úkol, ačkoli to tak může na první pohled vypadat. Přesto v dílech předních odborníků z této oblasti najdeme rozdílné definice. Potvrzením tohoto faktu je i výstižný výrok: „*politická kultura je jedním z nejoblíbenějších a nejsvůdnějších konceptů v politické vědě, který je také ale jedním z nejkontroverznějších a nejzmatenějších*“.¹

Politická kultura jako jeden z mnoha faktorů ovlivňující fungování politického systému se od ostatních prvků zásadně odlišuje v jednom ohledu – je charakteristická svou dlouhodobostí, konstantností a téměř neměnným charakterem. Normy, postoje, tradice apod. jsou součástí kulturního dědictví, na rozdíl od např. ekonomické situace, která se může změnit v řádu dní.²

G. Almond a S. Verba o konceptu politické kultury tvrdili, že „*umožňuje využívat koncepční rámce a přístupy antropologie, sociologie a psychologie, (její) výzkum je tak*

---

¹ELKINS, D. J., SIMEON, R. E. B. *A cause in search of its effect, or what does political culture explain?* [online]. 1979 [cit. 28.06.2014 13:03], s. 127. Dostupné z: <<http://chenry.webhost.utexas.edu/core/Course%20Materials/ElkinsCPol1979/0.pdf>>

²PECKA, E. *Politická kultura v ČR*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000, s. 7

obohacen o kategorie jako jsou socializace, kultura konfliktu a akulturace“³ a rovněž zastávali názor, že „pod pojmem politická kultura rozumíme především politickou orientaci, postoj vůči politickému systému a jeho jednotlivým částem, uvědomování si vlastní role v tomto systému. Stejně tak jako můžeme zkoumat politickou kulturu, můžeme zkoumat kulturu ekonomickou či náboženskou. Politická kultura je souborem orientací směrem k sociálním objektům a procesům“.⁴ Z výše uvedených citací vyplývá, že i jedni z prvních vědců, zabývajících se politickou kulturou, definovali tento pojem široce a bez přesně určených hranic.

I definice anglického politologa R. Rose se opírá o spíše obecná tvrzení o hodnotách, duševních pochodech a emocích. V jeho pojetí je největší hodnotou politická svoboda.⁵ Vztahem politické kultury a demokracie se zabývá např. G. Sartori: „každá demokratická společnost má takovou politickou kulturu vládnoucí skupiny, jakou si zaslouží, přesněji, že společnost nemůže mít politické vedení lepší, než je její politická kultura“.⁶

Na vytváření a formování politické kultury mají významný vliv média. To má za následek nepřesné omezení pojmu na pouhé vyjádření nespokojenosti nad nevhodným chováním elit, byrokratů, skupin obyvatel či jednotlivců, které se vytváří hlavně na základě veřejného mínění. Toto pojetí politické kultury bývá nezdědka jediným, na kterém se autoři dokáží shodnout. Samozřejmostí je, že každý z autorů je do značné míry ovlivněn vlastním odborným zaměřením a jiný náhled na problematiku má sociolog, historik, kulturní antropolog či politolog. Marek Skovajsa ve své knize „Politická kultura“ zdůrazňuje fakt, že takřka všichni autoři používající tento termín předkládají vlastní definici a výsledkem je „velmi nepřehledný obraz toho, co politická kultura může znamenat, v mnoha ohledech podobný chronicky mnohoznačnému chápání pojmu kultury obecně. To se týká v první řadě výčtu prvků, které politická kultura zahrnuje“.⁷

---

³ALMOND, G., VERBA, S. *The civic culture: political attitudes and democracy in five nations*. [New ed.]. Newbury Park, Calif.: Sage Publications, c1989 s. 12–13

⁴Tamtéž, s. 12

⁵ROSE, R. in KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVIČ, K. *Základy politologie*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992, s. 113

⁶SARTORI G., tamtéž, s. 112

⁷SKOVAJSA, M. *Politická kultura: přístupy, kritiky, uplatnění ve zkoumání politiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006, s. 32

S tímto výrokem se můžeme ztotožnit i v českém prostředí. Při pohledu na příklady zjistíme, že například v knize „*Základy politologie*“ je politická kultura definována jako soubor „*trvalých postojů, přístupů a motivací jednotlivců, sociálních skupin i celých společností v zaměření na řešení nově vzniklých politických situací, úkolů nebo problémů. Jde o modely vnitřních postojů, přístupů a způsobů myšlení, rozhodování a jednání, jaké subjekty společenského života zaujímají vůči situačním momentům. Politickým potřebám a úkolům svého politického systému, nebo jaké tento systém zaujímá k jejich politickému myšlení a chování*“.⁸

Pro obor sociální pedagogiky je přínosem pojetí pojmu, které zahrnuje socializaci jedince. S tímto výkladem se setkáváme v díle „*Úvod do současné politologie*“, kde autorka za východisko úvah o politické kultuře považuje přesvědčení, že socializací dochází také k vtahování jedince do oblasti politiky a tento proces nazývá politizací. Jejím důsledkem pak je schopnost jednotlivce naučit se a chovat se podle hodnot a vzorců chování umožňujících podílet se na politice. V rámci tohoto procesu dochází k postupnému začleňování do zájmových skupin, vstupu do politické strany a také ovlivňuje rozhodování o volebních preferencích.⁹

Poslední zde uvedenou definici politické kultury předkládá na základě předchozího zkoumání tohoto pojmu politolog Jan Škaloud. „*Politická kultura je kvalitou politického chování občanů a jejich politických představitelů a zástupců v řízení státních záležitostí, v překonávání těžkostí a konfliktních situací, v uspokojování zájmů a potřeb občanů, ve vytváření vzájemných vztahů mezi nimi, ve fungování politického systému a návaznosti jednotlivých prvků tohoto systému. Je něčím, co nelze považovat za trvale utvořené a ideálně fungující, ale za něco, co je třeba neustále rozvíjet, podporovat, vychovávat a kultivovat. Je odlišná v různých zemích, je odlišná v různých skupinách obyvatel a odlišná také individuálně*“.¹⁰ Toto pojetí ukazuje na dva důležité rysy politické kultury. Prvním je tvrzení, že politická kultura vykazuje proměnlivost v čase a reaguje na měnící se politické a společenské podmínky (zde se ukazuje rozdílné vnímání stálosti a jisté

---

⁸KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVÁ K. *Základy politologie*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992, s. 111

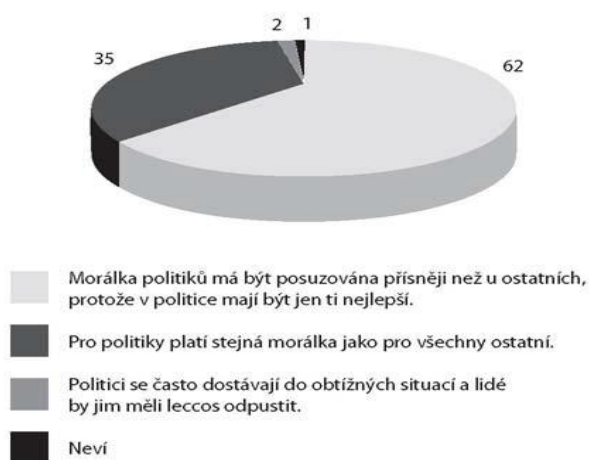
⁹ŘÍCHOVÁ, B., *Úvod do současné politologie: Srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 30

¹⁰ŠKALOUDEK in PEČKA, E. *Politická kultura v ČR*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000, s. 42

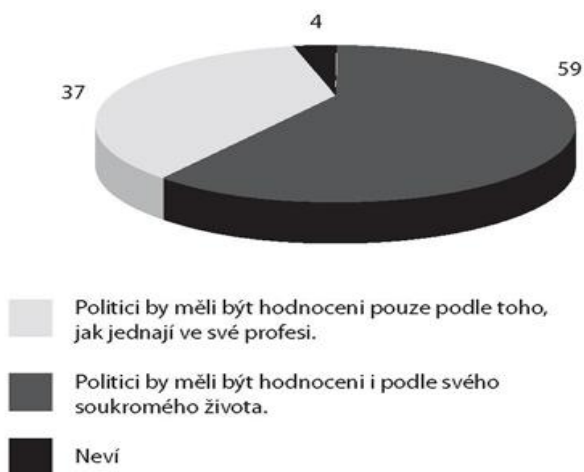
neměnnosti politické kultury u Pecky a Škalouda). Tím druhým je fakt, že politická kultura té které země je vytvářena několika dílčími politickými kulturami odlišných sociálních skupin, které ne vždy jsou ve vzájemné harmonii, shodě.

Na závěr této podkapitoly uvádím dva grafy z výzkumu o politické kultuře z roku 2007. V prvním z grafů jsou znázorněny názory respondentů na otázku posuzování morálky politiků, druhý pak odpovídá na otázku „Domníváte se, že politici by měli být hodnoceni pouze podle toho, jak jednají ve své profesi nebo i podle jejich soukromého života?“¹¹

Graf 1: Jak by měla být hodnocena morálka politiků? (Zdroj: CVVM)

Graf 2: Podle čeho by měli být politici hodnoceni? (Zdroj: CVVM)

¹¹ŠKODOVÁ, M. *Politická kultura: koncept a mínění české veřejnosti*. CVVM [online]. 2007 [cit. 15.09.2014 14:00]. Dostupné z:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3968/f11/%C5%A0kodov%C3%A1,%20Mark%C3%A9ta.%20Politick%C3%A1%20kultura_koncept%20a%20m%C3%ADn%C4%9Bn%C3%AD%20%C4%8Desk%C3%A9%20ve%C5%99ejnosti.pdf>

1.2 Současná česká politická kultura a její specifika

Jednou z nejvýznamnějších událostí našich moderních dějin je beze sporu revoluční rok 1989. Po dlouhé době, kdy demokratické principy a základní lidské svobody byly pouze prázdné pojmy, přinesla sametová revoluce možnost budování demokracie. Nejedná se o proces jednoduchý, vývoj české občanské společnosti je ovlivněn historickými faktory dosud přetrvávajícími v myšlení a jednání lidí. Po pádu komunismu společnost znovu objevuje univerzální hodnoty – svobodu a demokracii, přesto *„zkušenost po zhroucení komunistického režimu v roce 1989 jasně ukázala, že odstranění totalitního režimu nevede automaticky ke vzniku vitální a dynamické občanské společnosti, ale k uvolnění a zviditelnění ustálených vzorců jednání a myšlení (stereotypů) a k jejich transformaci v nových společenských a politických podmínkách“*.¹²

V období po roce 1989 proběhla poměrně rychlá transformace ekonomického a právního systému tak, aby odpovídal základním představám a standardům. Formální úprava a její uplatnění v praktickém životě však nebývá vždy to samé. Neboli zákony, jejich respektování a vymahatelnost práva nejsou totožné pojmy. Politolog J. Pehe již v roce 1997 upozornil, že: *„jednou z příčin našich současných potíží byl - jak se dnes všeobecně uznává - nedostatek úsilí zasadit ekonomické reformy do potřebného právního rámce. Budování právního státu bylo po roce 1992 do jisté míry odsunuto na druhou kolej...“* a *„... nedostatečně vybudovaný právní systém je ve vzrůstající míře jedním ze základních důvodů nespokojenosti občanů se samotným demokratickým systémem. Občané potřebují mít jistotu, že se mohou dovolat svých práv a že ti, kteří právo porušují, budou voláni k odpovědnosti a potrestáni“*.¹³ Politická kultura tak je důležitým faktorem, který ovlivňuje podobu a fungování politického systému jako celku. Výzkum ukazuje, že i po dvou desetkách let budování demokracie více než polovina občanů ČR stále není spokojena s jejím fungováním (viz tabulka). Za závažnější považují fakt, že tento trend v posledních letech stagnuje či se mění spíše negativně. Tento výzkum ukázal i další skutečnosti – mírně, ale soustavně klesá počet lidí, kteří demokracii považují za lepší než jakýkoli jiný

---

¹²MÜLLER, K. *Politická sociologie: politika a identita v proměnách modernity*. 2., rozš. vyd., ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 189

¹³*Právní stát: Teorie praxe*. Jiří Pehe [online]. 1997 [cit. 16.08.2014 12:00]. Dostupné z: <<http://www.pehe.cz/prednasky/1997/pravni-stat-teorie-praxe>>

způsob vlády a víceméně přetrvávající názor, že s lidmi v ČR není zacházeno rovnoprávně a spravedlivě.¹⁴

Tabulka 1: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR - časové srovnání (v %)

Pozn.: dopočet do 100 % tvoří odpovědi nevím (Zdroj: CVVM)

	12/04	02/07	02/08	02/09	02/10	02/11	02/12	02/13	02/14
Rozhodně spokojen	1	4	4	6	4	8	5	1	6
Spíše spokojen	39	46	44	42	39	43	38	32	42
Spíše nespokojen	48	34	37	35	38	35	37	45	34
Rozhodně nespokojen	7	11	12	12	15	11	16	18	15
Spokojen/nespokojen	44/55	50/46	48/50	48/48	43/53	51/46	43/53	33/63	48/49

1.3 Deziluze veřejnosti a její možné příčiny a důsledky

Česká společnost ušla za posledních pětadvacet let kus cesty. K nesporným pozitivům je třeba počítat svobodu a práva v mnoha oblastech života – právo svobodně zvolit své zástupce do Parlamentu, orgánů kraje, města či obce a také ty, co nás reprezentují v EU. Právo na informace a možnost se svobodně vyjadřovat k palčivým otázkám veřejného života. Právo se svobodně shromažďovat a zakládat strany, hnutí, zájmové organizace. Svoboda náboženského vyznání, právo na práci a další osobnostní práva jsou také zakotveny v Listině základních práv a svobod. Jak jsem již uvedla, ne vždy jsou zákony dodržovány. Tento fakt a další negativa, která sebou čas přinesl, mohou být příčinou nespokojenosti a tím pádem nepříznivého sociálního klimatu společnosti¹⁵. A také to, že ne každý akceptuje skutečnost, že práva a svobody mají i svou druhou stranu mince – povinnosti a osobní zodpovědnost každého z nás. K hlubšímu zamyšlení jsou tak údaje z následujícího grafu, z něhož vyplývá, že dotazovaní respondenti hodnotí lépe politický

¹⁴ČADOVÁ, N. *Postoje občanů k fungování demokracie v ČR – únor 2014*. CVVM [online]. 2014 [cit. 16.08.2014 13:00]. Dostupné z:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7190/f3/pd140305.pdf>

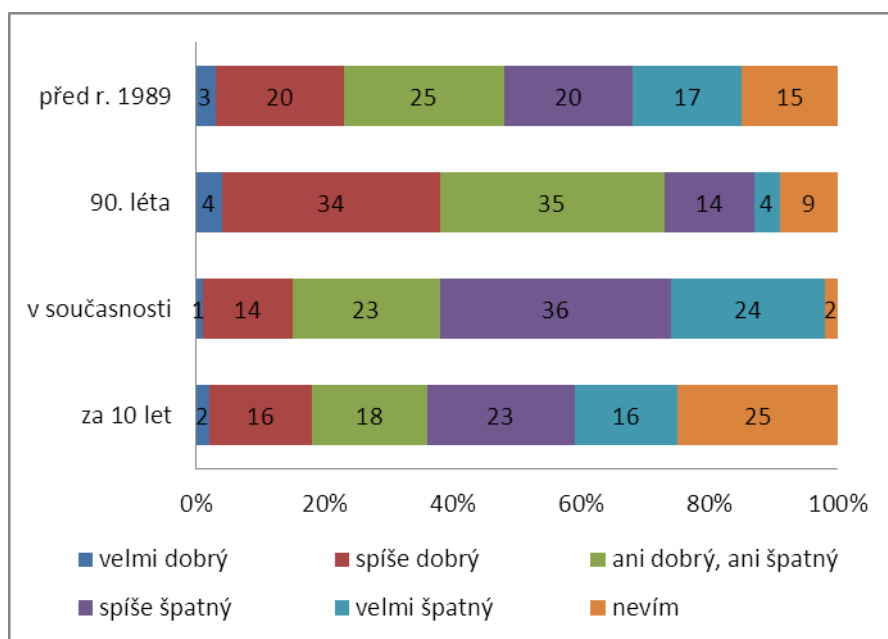
¹⁵HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000.

Pojem sociální klima bývá zmiňován nejčastěji v souvislosti s prostředím školy, třídy, pracoviště. Jedná se o soubor subjektivních a objektivních faktorů v určitém prostředí (nebo také sociální skupině) působící na psychiku člověka, skupiny lidí a usměrňující tak jejich chování. Psychologický slovník definuje sociální klima jako „označení dlouhodobých účinků kvality sociálního prostředí na lidi a jejich pohodu“.

system před rokem 1989 než system současný¹⁶. Výzkum proběhl v 02/2012, poslední obdobný dostupný výzkum se uskutečnil v 04/14 a zde je patrný výrazný nárůst spokojenosti s politickou situací i podílu těch, podle nichž se naše společnost vyvíjí správným směrem. I zde však počet těch, kteří jsou nespokojeni, převažuje¹⁷. Otázkou možných příčin se budu zabývat v této podkapitole.

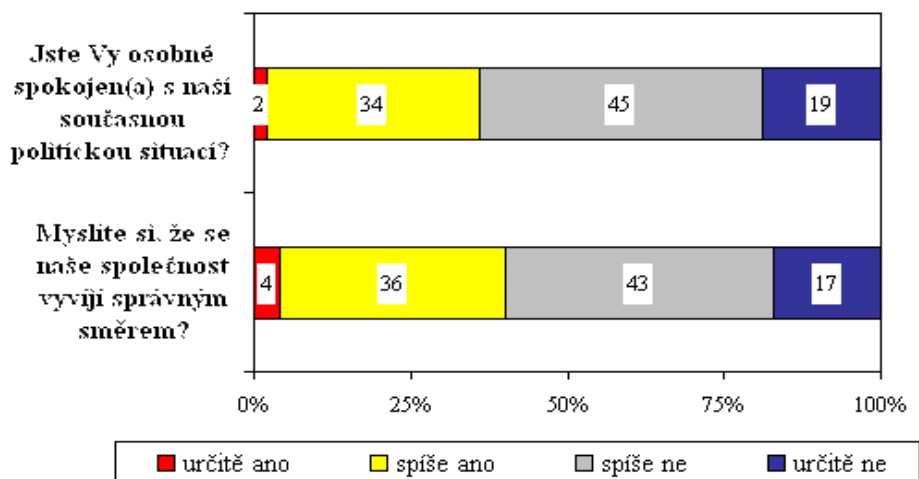
Graf č. 3: Hodnocení vývoje politického systému v ČR v % (Zdroj: CVVM)

¹⁶ĎURĎOVIČ, M. *Občané o fungování politického systému – únor 2012*. CVVM [online]. 2012 [cit. 16.08.2014 13:00]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6772/f3/pd120305.pdf>

¹⁷*Spokojenost s politickou situací je nejvyšší od voleb v roce 2006, významně vzrostl také podíl lidí, podle nichž se naše společnost vyvíjí správným směrem*. Středisko empirických výzkumů [online]. 2014 [cit. 16.08.2014 13:00]. Dostupné z: <<http://stem.cz/clanek/2951>>

Graf č. 4: Spokojenost se současnou politickou situací a názor na vývoj společnosti správným směrem (Zdroj: STEM, Trendy 4/2014)

Zpravodajství – ať již zprostředkované televizními či rozhlasovými stanicemi, tištěnými nebo internetovými médii – nás každý den zásobuje informacemi o korupčních skandálech, o marné snaze policie a státních zástupců dovést citlivé kauzy ke zdárnému konci, nekonečných hádkách v Poslanecké sněmovně a o prezidentovi, který spíše spory rozdmýchává než mírní. V záplavě takových zpráv pak snadno zaniknou ty pozitivní – ekonomické ukazatele vykazují vzrůst, daří se výběr daní, klesá nezaměstnanost, roste minimální i průměrná mzda a díky nízké inflaci roste tudíž i mzda reálná. A přestože roste ochota lidí utrácet, typicky český národní rys stěžovat si za všech okolností a na všechno, je v nás po letech nesvobody hluboce zakořeněn.

Politolog a současný předseda ODS Petr Fiala vydal v r. 2010 knihu „Politika, jaká nemá být“.¹⁸ V roce 2013 na ni navázal článkem „Politika, jaká má být“. V tomto článku se zamýšlí nad hodnotami a principy moderní pravice, které představuje v sedmnácti tezích. Některé z nich jsou natolik obecně platné pro celý politický systém, že se právě na nich v následujících odstavcích pokusím ukázat příčiny deziluze veřejnosti nad situací ve společnosti.

¹⁸FIALA, P. *Politika, jaká nemá být*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010 (kniha má dvě části, I. Politická každodennost a idea demokracie a II. Obrana demokratické politiky. Jednotlivé kapitoly pak vycházejí z dříve publikovaných článků, esejů a přednášek)

a) Stabilní ekonomické a právní prostředí:

O (ne)vymahatelnosti práva už jsem se zmínila několikrát. Dalším faktorem nespokojenosti je množství zákonů a vyhlášek a jejich neustálá novelizace, o přehlednosti naší legislativy tak lze s úspěchem pochybovat. Také z pohledu ekonomiky a hospodářství lze najít problémy, které důvěru lidí narušují – systém přidělování či nevysvětlitelný nárůst rozpočtů veřejných zakázek, neprůhledné čerpání dotací a jiné.

b) Promyšlené a spravedlivé nastavení daňové zátěže:

Na daně si stěžují různou měrou všichni. Přímé daně nejvíce zatěžují skupinu s nízkými příjmy, daně nepřímé pak podnikatele a firmy. Nikdy nelze dosáhnout stavu, s nímž by souhlasili všichni, za nejdůležitější považují i zde stabilní prostředí, kde nebude docházet k neustálým změnám.

c) Práce je hodnotou:

Frustrace lidí, kteří přišli o práci a novou nedokáží nalézt, je těžko popsatelná. Na druhé straně jsou ti, kteří ze svých daní přispívají na sociální dávky těm, kteří se práci (a může jít jen o subjektivní pocit) ani najít nesnaží. I tito lidé jsou nespokojení.

d) Podpora rodiny a výchovy dětí:

Na nebo za hranicí bídy se ocitají vedle seniorů hlavně matky samoživitelky a rodiny s více dětmi. Finanční podpora těchto skupin je sice důležitá, v první řadě by však měli mít rodiče dětí možnost pracovat na zkrácený úvazek, mít jistotu, že pro své dítě najdou místo ve školce a budou se tak moci vrátit do práce a v neposlední řadě také možnost obrátit se o pomoc a radu, pokud o práci přijdou.

e) Vzdělání znamená budoucnost:

Zmatky kolem státních maturit, jednotných přijímacích zkoušek na střední školy a nedávná nejistota studentů veřejných vysokých škol ohledně zavedení školného/zápisného této budoucnosti daly trpkou příchuť. Je třeba připomenout i situaci pedagogů, jejichž náročná práce není spravedlivě ohodnocena a v očích veřejnosti se netěší takové úctě a respektu, jakou by zasluhovali.

f) Bezpečný stát, který neotravuje život slušným lidem:

Složky policie mají neustále podstav, snad kromě elitních útvarů, a drobnou kriminalitu se nedaří řešit, o prevenci ani nemluvě. V mnoha městech či obcích zřízená Městská policie je veřejností vnímána spíše jako ti, co se jen vozí v autech a rozdávají pokuty za špatné parkování. Případ ředitele Městské policie Brno Přikryla image těmto představitelům dodržování zákona rozhodně nevylepšil.

g) Solidarita je důležitá:

V některých životních situacích člověk, a to i přes veškerou snahu problém zvládnout sám, pomoc druhých potřebuje. Tato skutečnost je i základní myšlenkou oboru sociální pedagogika. Jde o to, aby tato pomoc byla nastavená jako dostupná pro ty, kteří ji opravdu potřebují a nedostupná těm, kteří se snaží systém jen využít a zneužít. Právě zneužívání systému (převážně se jedná o sociální dávky) přispívá k nespokojenosti a nárůstu netolerance k některým skupinám obyvatel.¹⁹

Vzhledem k významu solidarity pro studovaný obor se tomuto pojmu budu věnovat o něco obsáhleji, než bodům předešlým. Sociolog J. Keller se touto problematikou – a problematikou sociálního státu – zabývá dlouhodobě. K tématu sociálních rizik v knize „Soumrak sociálního státu“ uvádí: „Život v moderní společnosti s jejím trhem práce a s jejím typem rodiny sebou přináší zcela nová rizika, jež lidem v tradičních společnostech nehrozila. Tato rizika mají sociální povahu, to znamená, že jsou produkována přímo společenskými mechanismy a hrozí do jisté míry všem členům společnosti bez ohledu na to, jak opatrně a předvídavě se kdo z nich snaží chovat.“²⁰

Je zřejmé, že příčin je mnoho a jistě v tomto výčtu některé chybí; nespokojenost vyvolává ne jedna, ale soubor jednotlivých příčin. Ať už je to však kterákoliv z nich, důsledky mohou být dalekosáhlé. V červnu 2013 začala policie na impuls státního zastupitelství vyšetřovat korupční kauzu, která vedla až k pádu vlády a předčasným volbám.²¹ Nedávno zveřejnila Transparency International žebříček zemí podle míry vnímané korupce ve veřejném sektoru. Česká republika v něm obsadila nelichotivé 54. místo, ač si oproti roku 2013 si o čtyři příčky polepšila. Tristnější je tento výsledek při regionálním srovnání se západoevropskými zeměmi, kde je ČR na 25. místě z 31, stejně jako v roce 2013.²² Je tedy jasné, že korupce jako jedna z příčin deziluze veřejnosti se negativně podepisuje nejen na sociálním klimatu a jeho vnímání občany ČR, ale i na obraze naší země v zahraničí.

---

¹⁹Volný výklad dle: FIALA, P. *Politika jak má být*. Pravý břeh [online]. 2013 [cit. 20.08.2014 18:01]. Dostupné z: <<http://www.pravybreh.cz/2013/09/21/petr-fiala-politika-jaka-ma-byt/>>

²⁰KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, s. 61

²¹*Nečas předal demisi. Zeman dal stranám čas do pátku, aby se dohodly*. E15.cz [online]. 2013 [cit. 17.6.2013 19:45]. Dostupné z: <<http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/online-necas-predal-demisi-zeman-dal-stranam-cas-do-patku-aby-se-dohodly-998688>>

²²*Index vnímání korupce 2014*. Transparency International [online]. 2014 [cit. 14.1.2014 12:30]. Dostupné z: <<http://www.transparency.cz/vysledky-zebricky-zemi-podle-indexu-vnimani-korupce-2014/>>

2 OBČANSKÁ SPOLEČNOST A POLITIKA

Pojem občanská společnost se poprvé objevil v názvu knihy A. Fergusona „*An Essay on the History of Civil Society*“ z roku 1767. Hegelův překlad pojmu *bürgerliche Gesellschaft* zachoval význam autonomie jedince a občanské společnosti. Hegelovo pojetí občanské společnosti podtrhuje význam víry v Rozum, přičemž sdružuje vizi existence skupin se shodnými ideály a hodnotami s vizí společnosti autonomních jednotek.²³

Občanskou společnost považujeme za historické společenství – stupeň racionalizace je odlišný od právní racionalizace státu v moderní podobě. Stát je založen na vládě práva a musí tak jednat pouze v mezích daných zákony a předepsaným způsobem. (Občanská) společnost je omezena jen stanovením na jedné straně všeobecně platných základních práv a svobod a na straně druhé pak povinností. Platí tedy princip „co není zakázáno, je dovoleno“. Úkolem občanské společnosti tak je morální a kulturní přeměna, protože stát rozhodcem ve věcech svědomí a myšlení být nemůže.²⁴

2.1 Občanská společnost a demokracie v ČR

Totalitní režim před rokem 1989 zlikvidoval oddělení státu a společnosti, občanskou společnost podmanil státu a platnost práv a svobod existujících před státem a na něm nezáviselým zcela znemožnil. Společenské organizace tak pozbyly možnost autonomního projevu zájmů a staly se dodatečným nástrojem jejich kontroly. Obnova občanské společnosti vyžadovala i obnovu občanských ctností a demokratického občanství. T. G. Masaryk po vzniku samostatného Československa odhadoval dobu potřebnou pro vytvoření občanského smýšlení na padesát let.²⁵ Je zřejmé, že tento čas bude nezbytný i pro restart současné občanské společnosti. Situace ve společnosti není idylická. „*Společnost, v níž žijeme, je jen málo uklidňující a slibovaný happy end je v nedohlednu*“.²⁶ Dědictvím totalitní doby je přesvědčení, že důležitost politického rozhodnutí vzrůstá s úrovní obecnosti – a o toto přesvědčení se opírající iluze, že správa obecných záležitostí

---

²³ŠAMALÍK, F. *Občanská společnost v moderním státě*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1995, s. 148, 149

²⁴Tamtéž, s. 138

²⁵Tamtéž, s. 146

²⁶KELLER, J., opak. cit. 20, s. 113

může být úplně svěřena profesionálním politikům. A čím výše postaveným, tím líp. Proč bychom se starali, když už máme parlament vzešlý ze svobodných voleb....²⁷

Sociolog Ivo Možný v roce 2002 tvrdil, že pochopení principu subsidiarity se v naší společnosti prosazuje jen pozvolna a k rozhodnutí českého občana věnovat svůj čas, energii a pozornost správě věcí veřejných jej přivede pouze postupná deziluze z tzv. velké politiky. Tato deziluze také přispěje k uvědomění, že volby do zastupitelstev měst a obcí mají přinejmenším stejnou důležitost jako volby do Poslanecké sněmovny.²⁸ Přes pesimistické proklamace citovaných sociologů se situace na poli občanské angažovanosti obrací k lepšímu. Tento trend potvrdily komunální volby v roce 2014, kdy (nejen) v Brně a některých jeho městských částech výrazně uspěla hnutí, která se zaměřují na kritiku poměrů na radnicích, zároveň se snaží ukazovat nový směr v souladu se zájmy a potřebami voličů.

Bohužel právo zvolit si své zástupce občané nevyužívají v dostatečné míře. Historicky nejnižší volební účast v druhém kole voleb do Senátu v roce 2014 vede některé politické představitele v čele s prezidentem republiky k úvahám o zavedení povinné volební účasti. Tento institut vychází z přesvědčení, že s každým právem se pojí i odpovědnost za jeho výkon, tedy že volební účast je nejen občanským právem, ale též povinností. Zastánci povinné volební účasti argumentují tím, že vysoká volební účast je základ pro větší legitimitu demokratické volby a tím mandátu zvoleného orgánu, a také výchovným dopadem na včleňování občanů do správy věcí veřejných, politického procesu, míry jejich zájmu o společenské dění. Odpůrci tvrdí, že takto vynucená volební účast odporuje svobodnému rozhodování jako základní hodnotě demokracie. Rozporují i zmiňovaný výchovný efekt – nucenou účastí ve volbách získává občan ke státu jako vynucující instituci negativní vztah. Dalším protiargumentem je, že voliči nejsou sami na volbách zainteresováni a volí tak spíše náhodně.²⁹ Jistě stojí za zmínku i fakt, že povinná volební účast byla v minulosti zakotvena i v našem právním řádu. Přestože byla tato povinnost v roce 1954 zrušena, donucovací praktiky totalitního režimu si zajistily stoprocentní

---

²⁷MOŽNÝ, I. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, s. 120

²⁸Tamtéž, s. 120

²⁹BLÍŽKOVSKÝ, R. ; NĚMEC, J. *Právní úprava volebních povinností ve vybraných zemích*. NUŠL [online]. 2013 [cit. 01.11.2014 11:05], s. 2. Dostupné z: <http://invenio.nusl.cz/record/136189/files/nusl-136189_1.pdf>

volební účast i v letech následujících. Mnoho voličů proto zavedení povinné volební účasti odmítá s poukázáním na doby minulé. Kladně tyto úvahy nejsou přijímány ani zbytkem veřejnosti, která je stále citlivá na omezování svobod a direktivní nařizování ze strany státu. Domnívám se, že pokud budou občané přesvědčeni o významu a důležitosti jednotlivých voleb, cestu do volebních místností si najdou.³⁰ Je tedy na politicích, aby voliče přesvědčili o tom, že tento způsob participace na veřejném životě má smysl, případně na voličích samých, aby se aktivně zapojili do správy věcí veřejných prostřednictvím politických či nepolitických subjektů.

Politici samozřejmě myšlenku občanské společnosti nepodporují s přehnaným nadšením. V. Klaus sice uznává dobrovolné sdružování občanů v různých klubech, asociacích či spolcích jako důsledek existence obdobných zájmů i to, že skupina snáze prosadí své zájmy, ale samotnou myšlenku občanské společnosti považuje za zavádějící. Důvodem dle něj jsou individuální zájmy a nikoliv pozitivní, vyšší, společnost obohacující hodnoty.³¹ Avšak obecný zájem jako zřetel na všechny složky společnosti je politicko-právní kategorií, nikoliv kategorií morální. Jako takový patří státu, neboť jeho „kritéria jsou dána nezadatelnými lidskými právy a svobodami“.³²

Keller se domnívá, že „moderní stát rozbíjí všechny sociální útvary, které pohlcovaly členy tradičních společností, ať to jsou cechy, spolky, obce, stavy či jiné samosprávné autonomní korporace. Rozbíjí v nich možné mocenské rivaly a jeho cílem je vtahovat občany zbavené těchto opor přímo do svého manipulačního pole.“ Centralizovaná společnost je postavena před každodenní volbu. První možností je pokusit se direktivně řídit chování lidí s poukazem na zájmy společnosti. Možnost druhá pak ponechává lidem volnost jednání s uvědoměním si rizika, že tato volnost může být lidmi často využita k jednání, které není nejvýhodnější z hlediska fungování celku. Tento druhý přístup je vlastní liberálnímu způsobu smýšlení, a že volnost jednotlivce přinese užitek celé společnosti. Otázkou však zůstává, zda jeho zastánci vzali v úvahu i jiné hodnoty než neviditelnou ruku trhu.³³

---

³⁰Účast v prvních svobodných parlamentních volbách v roce 1990 byla 97 %.

³¹ŠÁMALÍK F., opak. cit. 23, s. 151

³²Tamtéž, s. 162

³³KELLER, J., opak. cit. 20, s. 119, 123, 124

Masaryk říká, že: „*opravdové demokracii nestačí instituce, ona potřebuje lidi, lidi živých, tedy lidí, věřících v poslání svého státu a národa, spojených ideou, ...naše demokracie je mravním úkolem všech rozmyslných občanů a občanek a v první řadě zástupců občanstva, jeho vůdců.*“³⁴ Primární odpovědnost za rozvoj demokracie tak vidí v politické elitě, ale zapojení všech považuje za nezbytné.

Za nešťastné a zcestné považuje Možný interpretaci demokracie jako vlády většiny. Demokratická vláda většiny musí dbát na ochranu zájmů menšin jako na ochranu zájmů vlastních. Veřejná morálka je tak řízena (respektive by se jí měla řídit) heslem „co nechceš, aby ti jiní činili, nečiň ty jim“.³⁵ Tato teze by v dnešní multikulturní společnosti měla platit i ve vztahu k imigrantům a menšinám.

2.2 Zájmové skupiny

Občané své společné zájmy nejlépe prosadí tehdy, pokud se spojí ve skupinách, které jejich dílčí zájmy zastupují a dávají jim souhrnnou podobu. Americký koncept rozlišuje šest typů zájmových svazů: svazy kapitálu a práce (včetně odborů), stavovské a profesní stavy, jednoúčelové organizace, skupiny prosazující určitý veřejný zájem, ideologické skupiny a politické korporace veřejného práva. Snad kromě posledně jmenované tyto skupiny najdeme i v našich podmínkách.

Z pohledu této diplomové práce se jeví jako nejdůležitější čtvrtá jmenovaná. Cílem aktivistů a členů skupin prosazujících veřejný zájem je společná hodnota. Z jejího dosažení nemají přímou výhodu, ani nezastupují vlastní ekonomické zájmy. Působí ve prospěch obecného blaha a zájmu. Většinou podporují kandidáty nezávislé na finančně mocných, usilují o decentralizaci a demokratizaci existujících politických struktur. Využívají pro svou činnost skupiny odborníků, používají lobbistické metody a neřídka se obracejí i na soudy, aby tak upozornili na daný problém širokou veřejnost.³⁶

---

³⁴MASARYK, T. G., GAJAN, K. *O demokracii: výběr ze spisů a projevů*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1991, s. 88

³⁵MOŽNÝ, I., opak. cit. 27, s. 122

³⁶ŠÁMALÍK, F., opak. cit. 23, s. 196, 197

Zájmová skupina může být také definována jako reziduální kategorie. Oblast její působnosti představuje převážně formování a slučování takových zájmu občanů, které z různých důvodů unikly působení politických stran, čímž plní především funkci zprostředkovatele.³⁷

V kontextu s činností zájmových skupin či organizací se také můžeme setkat s dělením na (politické) zájmové skupiny – *interest groups* a skupiny nátlakové – *pressure groups*. Pro oba tyto typy je určujícím rysem, že se jedná o politicky aktivní skupiny na základě občanské společnosti, avšak odmítající převzít politickou zodpovědnost.³⁸

Za nátlakové skupiny jsou v politologii považovány „*veškeré dobrovolné organizace a organizační formy občanské iniciativy, které cílevědomým nátlakovým působením ovlivňují politické strany, zastupitelské orgány státní moci, složky státní správy, jednotlivé politiky, aby přes ně mohly zasahovat do politického rozhodování a ovlivňovat tvorbu zákonů.*“³⁹ Kdo z nás nikdy neslyšel pojem lobbista... Nátlakovým skupinami se však za určitých okolností mohou stát i náboženská, profesionální či jiná uskupení. Velmi výraznou pozornost na sebe přitáhla iniciativa *Děkujeme, odcházíme*. Jednalo se o akci organizovanou Lékařským odborovým klubem, které se zúčastnili někteří nemocniční lékaři. Cílem akce mělo být zlepšení pracovních podmínek, zejména platového ohodnocení a povinného dalšího vzdělávání lékařů. Hlavním nátlakovým prostředkem bylo dobrovolné podání výpovědí, které měly vstoupit v platnost k 1. březnu 2011. Spor o počet lékařů, kteří skutečně z nemocnic odešli, je v této kauze ne až tak podstatný. Akci podporovalo mnoho lékařských kapacit a špičkových odborníků. Názory veřejnosti byly spíše nesouhlasné. Podle průzkumu agentury STEM/MARK provedené na konci ledna roku 2011 s akcí nesouhlasilo 56 % veřejnosti, 28 % nemělo žádný názor a podporovalo ji jen 17 %.⁴⁰ Přestože tato akce nepřinesla plnou spokojenost protestujících lékařů, ukázala, jak zájmová skupina (v tomto případě profesní) mnohem lépe koordinuje postup při prosazování svých požadavků, než by tomu bylo v případě jednotlivců.

---

³⁷ŘÍCHOVÁ, B., opak cit. 9, s. 117

³⁸ŘÍCHOVÁ, B., opak cit. 9, s. 117

³⁹KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVIČ K., opak. cit. 8, s. 162

⁴⁰STEM: *Lidé odchod lékařů nepodporují*. MF DNES [online]. 2011 [cit. 04.11.2014 14:40]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp?v=023&r=z_domovaa&idc=1522611>

S jinou klasifikací zájmových skupin se setkáme při rozdělení podle charakteru sociálních skupin. Zájmovou skupinou rozumíme skupinu jednotlivců spjatých společnými zájmy nebo výhodami, kteří si důvody tohoto spojení aspoň dílčím způsobem uvědomují. Jsou to:

- *Institucionální* zájmové skupiny působí v rámci politických souborů (politické strany, armáda, církve apod.).
- *Neasociativní* zájmové skupiny nemající povahu sdružení, formulující své zájmy neformálně (příbuzenské, rodové, etnické, náboženské apod.).
- *Anomické* zájmové skupiny spontánně pronikající do politického života, nepředvídatelné, se sklonem k násilnostem, relativně nestrukturované a nestabilní (dav, manifestace, stávka apod.).
- *Asociativní* zájmové skupiny s explicitní reprezentací zájmů skupiny (odbory, nejružnější zájmové organizace, svazy podnikatelů apod.).⁴¹

Jak je z uvedeného přehledu vidět, vymezení zájmových skupin má u různých autorů protikladný charakter. Někteří do něj zahrnují i politické strany, jiní striktně začlenění tohoto subjektu odmítají. Vždy však platí, že zájmové skupiny se snaží politiku různě ovlivnit ve prospěch svých zájmů. A může se stát, že se původně nestraničká zájmová skupina stane spoluhráčem zavedených politických stran či se sama v takovou stranu transformuje.

2.3 Etika a morálka v současné politice

O potřebnosti etiky snad nepochybuje žádný soudný člověk. Absence etiky (nejen) v politice vede k nebezpečným důsledkům. Slovo etika je odvozeno z řeckého *ethos* – obyčej, zvyk, charakter. Latinský termín *mos* má skoro stejný význam a odvozujeme od něj slovo morálka. Rozdíl v pojmech je ten, že etika je považována za vědní disciplínu, část praktické filosofie zabývající se morálními jevy. Etika se stává normativní vědou o lidském jednání. Morálka pak jako obsah etiky zahrnuje lidské myšlení a konání v rovině dobra, toho, co má být.⁴² V širším smyslu lze mluvit o souhrnu pravidel vzájemného

---

⁴¹KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVIÁ K., opak. cit. 8, s. 103

⁴²ADAMOVIÁ, L., DUDÁK, V., VENTURA, V. *Základy filosofie, etiky: základy společenských věd: pro střední školy*. 4. vyd. Praha: Fortuna, 2004, s. 125

chování, považované v daném prostředí a době silou tradice a společenské konvence za zavazující individuální svědomí každého jedince.

Etika určená člověku a jím vyvinutá má kořeny v dávné minulosti a její pojetí se liší autor od autora. Pythagorejci kladli důraz na spravedlnost, čistotu, střídmost, tedy hodnoty nalézající se mimo člověka. Sokrates tvrdil, že člověk se teprve učí etickému chování (není mu vrozené), v jeho pojetí se jedná víceméně o morálku individuální. Platon usiloval o sloučení obou pohledů s tím, že člověka dělá dobrým snaha o napodobení božských ideí. Aristoteles naopak vyzývá k jejich odstranění a usiluje o lidskou dokonalost. Taktéž tomisté chtějí sladit rozumovou a smyslovou stránku člověka. Senecovo a Cicerovo pojetí etiky je kolektivní, hovoříme o obecné etice. Rozpory a rozdílné výklady obsahu pojmu etika pokračují i v pohledu pozdějších a současných filosofů.⁴³

Mravní soudy se nevztahují pouze na jedince, ale též na celé sociální útvary. Toto pojetí je pro téma této diplomové práce podstatné. Rozlišujeme:

- *Individuální etiku*, jež se zabývá morální kvalitou, příp. mravní správností individuálních postojů, způsobů jednání.
- *Sociální etiku*, která mravně posuzuje sociální útvary, jestli jsou lidsky důstojné a spravedlivé.⁴⁴

Konkrétní svoboda je tudíž možná pouze na základě obecně uznávaných mravních norem. Bez nich, alespoň v minimální formě, není možné plnění úlohy sociálního útvaru – a to jak sám v sobě, tak i v sociálním celku. Jen pokud jednotlivci dokáží obecný zájem převzít za vlastní přesvědčení, lze docílit v sociálním prostoru humanity.⁴⁵ Nejedná se však o ukončený, strnulý proces - sociální étos a individuální svědomí se navzájem ovlivňují. Svědomí se v kontaktu s daným étosem formuje, normy étosu se akceptují a mění v lidském svědomí.⁴⁶

V ideálním případě by individuální svědomí a etické principy měly být „vrozenou výbavou“ každého, kdo se angažuje v politice a veřejném životě. Touha po harmonické společnosti a charismatickém politikovi může být neoddiskutovatelným psychologickým

---

⁴³PONĚŠICKÝ, J. *Člověk a jeho postavení ve světě: filozofické otázky - psychologické odpovědi*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 2006, s. 59-62

⁴⁴ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. 1. vyd. Překlad Karel Šprunk. Praha: Zvon, 1994, s. 68

⁴⁵Tamtéž, s. 107

⁴⁶Tamtéž, s. 127

faktem, přesto se při výchově nepočítá s tím, že součástí lidské povahy jsou i negativní stránky – závist, povyšování nad druhé, zlost, agresivita, nezdravá rivalita... Politici se pak nechávají vmanipulovat do role viníka – ve snaze krátkodobě ukonejšit občany a zajistit si volební preference, přistupují k mystifikaci. Východiskem politického uvažování (a také pedagogiky) přitom musí být realistický pohled na podstatu člověka a vztahů mezi lidmi.⁴⁷ Na místě je však doznání, že žijeme v době všeobecné skepse a ne v době přelomu, jak si namlouvaly předcházející generace. Tuto skutečnost potvrzuje vznik klubů skeptiků, knih o konci historie, neschopnost účinně kontrolovat výdaje na sociální programy či na zdravotnictví. Skepse ohledně řešitelnosti současných a budoucích problémů může vést k postoji „po nás potopa“, ale také k uvědomění si našich možností a postavení se k těmto problémům čelem.⁴⁸ Gándhí tyto úvahy shrnul výstižně: „Chceme-li ovšem změnit svět, musíme změnou být my sami“.

2.4 Příklad působení občanské společnosti

Konkrétních příkladů působení občanské společnosti v Brně by se našlo dost. Já jsem si vybrala „kauzu“ hlavního vlakového nádraží, a to z několika důvodů. Tím prvním je její dlouhodobost (první úvahy o odsunu se objevují před 100 lety), druhým důvodem pak aktuálnost, dále zapojení mnoha subjektů reprezentujících občanskou společnost i orgány státu a v neposlední řadě také zájem široké veřejnosti i médií.

Situace kolem současného dění ohledně hlavního železničního uzlu v Brně je do jisté míry nepřehledná. Diskuze o jeho umístění se intenzivně vedou minimálně posledních deset let. V roce 2004 se uskutečnilo referendum o poloze nádraží. Jeho výsledky nebyly pro vedení města závazné, k referendu mimo termín krajských voleb se dostavilo pouze 25 % oprávněných voličů. Téma polohy nádraží bylo i součástí kampaně v komunálních volbách v roce 2006, tehdy ČSSD podporovala jeho zachování ve stávající poloze. Jako vítěz primátor Roman Onderka svůj názor změnil a usiloval o odsun nádraží. Vydané územní rozhodnutí zrušil v roce 2008 Krajský soud na základě žaloby Děti Země.

---

⁴⁷PONĚŠICKÝ, J., opak. cit. 43, s. 82

⁴⁸PONĚŠICKÝ, J., opak. cit. 43, s. 30

V roce 2012 se situace vyostřila. Město Brno připravovalo převod brněnského nádraží na firmu Brno New Station Development, která má nejasné majetkové struktury. Převodu se podařilo zabránit za přispění další ze zapojených občanských společností, koalice „Nádraží v centru“. Proběhla jednání na Ministerstvu dopravy se závěrem, že je nutné nezávislé posouzení obou zvažovaných variant jako základní podmínky pro spolufinancování z prostředků EU.

Stát zadal dopravní posouzení obou variant dosud nezajímavé firmě IKP Consulting Engineers. Studie ukázala, že mezi variantami není zásadní rozdíl, a to ani finanční. Následovat bude studie proveditelnosti, která podrobně srovná variantu „Pod Petrovem“ a „Nádraží u řeky“. Výsledkem studie, která má být dokončena v polovině roku 2016, bude doporučení SŽDC a Ministerstvu dopravy, jakou variantu zvolit.⁴⁹

Dosud popsaná situace se jeví jasná a čitelná. Město i koalice Nádraží v centru našlo shodu v tom, že se budou řídit výsledky studie proveditelnosti. Před komunálními volbami se však objevila další snaha o uspořádání referenda o poloze nádraží. Občanská aliance „Referendum 2014“ sesbírала podpisy, které byly pro vyhlášení referenda nutné podle platných právních předpisů. Při kontrole však byly zjištěny nedostatky a ani po dodatečném doplnění nebyl počet podpisů dostačující. Navíc z časových důvodů nestihla vyhlášení referenda projednat Rada města Brna (RMB) a referendum se tak v době konání komunálních voleb neuskutečnilo. Aliance podala u Krajského soudu dvě žaloby na brněnský magistrát. Uspěla až na třetí pokus, kdy Krajský soud rozhodl, že doplněné podání nemá nedostatky a město tak musí referendum vyhlásit.

Čtyřkoalice ANO 2011, Žít Brno, KDU-ČSL a SZ⁵⁰ se zabývala doplněním přípravného výboru pro konání referenda, kterým navrhuje, aby zastupitelstvo vyhlásilo místní referendum společně s krajskými volbami v roce 2016, na svém ustavujícím zasedání.⁵¹ Zákon o referendu říká, že zastupitelstvo musí vyhlásit termín do 90 dnů po jeho konání, případně přihlédne k návrhu přípravného výboru. Podle právní analýzy, kterou si nechal

---

⁴⁹ SŽDC *detailně porovná varianty nového brněnského nádraží*. archiweb.cz [online]. 2014 [cit. 20.11.2014 15:10]. Dostupné z: <<http://www.archiweb.cz/news.php?action=show&type=1&id=16570>>

⁵⁰ Jedná se o koalici sestavenou po komunálních volbách na podzim 2014.

⁵¹ KOTZIAN, R. *K návrhu aktivistů na konání referenda v roce 2016*. Brno+ [online]. 2014 [cit. 20.11.2014 15:20]. Dostupné z: <<http://www.brnoplus.cz/?p=417>>

vypracovat tehdejší náměstek Robert Kotzian, nelze návrh zpětně doplňovat. O termín za dva roky společně s krajskými volbami usilovali aktivisté podpoření SZ kvůli potřebné účasti a ZMB jim vyhovělo. Zákon také říká, že orgány města nesmějí od vyhlášení referenda do vyhlášení výsledků rozhodovat o věci, která je předmětem referenda. Podle Kotziana tak jde o faktické zablokování procesu modernizace železničního uzlu.

A situace se neuklidnila ani poté. Předseda spolku Brno+ Robert Kotzian (a bývalý náměstek primátora, který měl problematiku polohy hlavního nádraží ve své gesci) podal podnět k Ministerstvu vnitra kvůli dvěma usnesením nového vedení města v otázce modernizace železničního uzlu a umístění nádraží. 9. prosince 2014 RMB schválila nové připomínky k zadání studie proveditelnosti železničního uzlu Brno. O týden později projednali radní záměr vyhlášení urbanistické soutěže na řešení Jižního centra pro variantu nádraží pod Petrovem, přestože není jasné, kde nové nádraží bude.⁵²

Zbývá dodat, že kromě zmíněných zájmových skupin, existuje několik dalších webových stránek, které podporují jednu či druhou variantu. Také úspěšná žaloba aktivistů z hnutí Nesehnutí na schválenou aktualizaci Územního plánu města Brna zkomplikuje případné rozhodování. Termín referenda na podzim 2016 dává spoustu času pro další konání občanských iniciativ a řešení celé problematiky je i po sto letech nadále v nedohlednu.

---

⁵²KOTZIAN, R. *Koalice porušuje vlastní zákaz rozhodovat o nádraží*. Brno+ [online]. 2014 [cit. 30.12.2014 16:40]. Dostupné z: <<http://www.brnoplus.cz/?p=456>>

3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ SOCIALIZACI MLÁDEŽE

Období dospívání je úsek v životě mladého člověka charakterizovaný významnými biologickými a psychickými změnami, současně s tím dochází k novému sociálnímu zařazení jedince. Všechny tyto změny spolu navzájem souvisí a zároveň jsou podmíněny i dalšími faktory – ekonomickými, kulturními, společenskými, výchovnými postoji rodičů, pedagogů a dalších pro jedince významných osob. Toto období je nazýváno adolescencí a zahrnuje dobu zhruba od 15 do 20-22 let⁵³ (někteří autoři – např. Klíma, Nosál – uvádějí horní věkovou hranici 29 let). Společnost poskytuje v tomto životním úseku mladým čas a ochranu k postupnému zvládnání složitých společenských úkolů. Dospívající se liší od dětí i dospělých, lze hovořit o specifické subkultuře s odlišným oblékáním, vyjadřováním, často zakládají různá „hnutí mládeže“, formální či neformální uskupení. Přesto je toto období dospělými vnímáno a chápáno rozdílně a poněkud neurčitě, společenské postavení dospívajících je nejisté a dochází i k nejednotnosti ve výchovném vedení.⁵⁴

V období dospívání člověk z pohledu psychického vývoje usiluje o přizpůsobení se psychickým, biologickým a sociálním podmínkám, integrace minulých rolí do rolí předjímaných v budoucnu probíhá intenzivněji než v obdobích předcházejících či následujících. Adolescent se při řešení problému už nespokojí s jediným řešením, ale uvažuje o alternativách, hodnotí je. Vytváří domněnky, které nejsou opřeny o reálnou skutečnost, může tudíž kriticky přezkoumávat lidské chování, srovnávat normy s ideály. Tato schopnost se projevuje v postoji dospívajících ke světu, společnosti, lidem. Srovnává existující poměry s ideálním, ve vlastní mysli vytvořeným stavem. Zde vystupuje do popředí úloha vychovatele, pedagoga, jeho dvojí úkol: vést mladého člověka k jeho postupné integraci do společnosti, ale současně mu vytvořit prostor pro rozvoj jeho sklonů a osobních předpokladů.⁵⁵

---

⁵³LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 138-140

⁵⁴Tamtéž, s. 142-143

⁵⁵Tamtéž, s. 144-149

3.1 Současná společnost, mládež a politika

Postmoderní doba, globalizace, riziková či konzumní společnost – to jsou pojmy, které definují nové tisíciletí. Přináší nové možnosti, výzvy, ale také negativa. „*Naléhavěji než kdykoliv dříve potřebujeme pojmový aparát, který nám bez falešně chápaného, s bolestným loučením spojeného obratu k věčně starému novému a s dobrými vztahy k nevydobytým pokladům tradice umožní nově myslet ono nové, které se přes nás valí, a dovolí nám s ním žít a jednat*“.⁵⁶

Sociální pohled na jedince v této době předkládá fakt, že všechny vize provázené válkami a revolucemi, ztroskotaly. Koncem 20. století neuspěla i poslední z nich, komunistická vize dobrého a spravedlivého světa a nebyla nahrazena vizí novou. Absence jakékoliv vize je tak jednou současnou vizí. Tento stav je špatný, každý člověk – a zvláště mladý – perspektivu potřebuje.⁵⁷

Neméně závažným rysem současné společnosti je oslabování sociálních vazeb, rozpad tradiční sounáležitosti, která přináší lidem oporu. Nejedná se pouze o rodinné vazby, ale ještě ve větší míře o vesnická či sousedská společenství, různé sdružení a spolky. Člověk je tak stále více izolován, ponechán sám sobě. Důsledky oslabení těchto vazeb jsou pak rozklad morálky s následky v podobě sociálně patologických jevů – alkoholismus, drogy, rasismus, nacionalismus, sekty. Mladý člověk, který teprve hledá svoje místo ve společnosti, je těmito riziky ohrožen více než ostatní.⁵⁸

Každá lidská činnost, zvláště ta, kde se jedná o přímou práci s lidmi, má svou psychologickou stránku. Sociálně-psychologické aspekty zahrnují širší horizonty chování ve společenských strukturách, úzce souvisí s politickou a hospodářskou situací a sociálně-psychologická problematika je spojena se sociologickou a politicko-psychologickou problematikou.⁵⁹

Mladí lidé mají dnes díky internetu takřka neomezené možnosti získávat informace a vzájemně komunikovat. Sociální sítě sehrávají významnou roli v politických kampaních, prezentacích politiků a sdílení všeho téměř online. Fenomén Facebooku částečně supluje

---

⁵⁶BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. 2. vyd. Překlad Otakar Vochoč. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011, 431 s. POST, 9., s. 16-17

⁵⁷MÜHLPACHR, P. et. al. *Sociální pedagogika II*. Brno: IMS Brno, 2011, s. 8

⁵⁸MÜHLPACHR, P. et. al. *Sociální pedagogika II*. Brno: IMS Brno, 2011, s. 10

⁵⁹NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, s. 461

roli rodiny, osobní kontakt s vrstevníky a poskytuje možnost do jisté míry anonymního vyjádření souhlasných či nesouhlasných postojů. Na straně druhé právě sociální sítě pomáhají podobně smýšlejícím lidem získat informace, které by jinak byly dostupné jen stěží a tzv. „události“ umožňují sdílení podrobností o akcích pro široké spektrum veřejnosti.

Svoboda projevu, možnosti cestování, přístup k informacím, snadná dostupnost zboží všeho druhu - i tímto se u mladých lidí může vytvářet představa, že demokracie znamená život bez námahy, povinností, kde mají individuální právo na zábavu, radost, neomezené štěstí, spokojenost. Reálné životní podmínky jsou pak s těmito zidealizovanými představami v přímém rozporu.⁶⁰

Mladí lidé, obzvláště pak dospívající, srovnávají reálnou situaci se svými představami. V tomto období bývají kritičtí, nespokojení, zklamání, pesimističtí. Analyzují a posuzují svět kolem sebe, jejich mravní soudy jsou často velmi otevřené. Někteří jsou ke společenskému dění apatičtí, ale jsou i případy, kdy o sobě dají důrazně a hlasitě vědět.

Jednou z příležitostí, kdy mladí lidé veřejně prezentovali svůj nesouhlas, byly oslavy výročí 17. listopadu. Akci „Znovu zvonit klíči“ uspořádaly studentské organizace a její konání propagovaly prostřednictvím sociální sítě Facebook. Akce započala pietním aktem u Hlávkovy koleje v Praze a pokračovala průvodem na Albertov. Zde prezident Zeman společně s prezidenty visegrádské čtyřky a Německa při příležitosti 25. výročí sametové revoluce odhalili pamětní desku a pronesli projevy. Projev prezidenta Zemana provázely pískoty a házení vajec jako reakce na jeho nedávné konání – podpora Ruska a Číny, vulgárními výrazy proložený rozhovor v Českém rozhlase a v neposlední řadě znevážení událostí na Národní třídě v roce 1989.⁶¹ Další demonstrace se uskutečnily po celé republice, také o dva dny později přímo na Pražském hradě a při Zemanově prosincové návštěvě Brna.⁶²

---

⁶⁰MÜHLPACHR, P. et. al. *Sociální pedagogika II*. Brno: IMS Brno, 2011, s. 15

⁶¹MAZANCOVÁ, H., SAMEK M. Lidé mohutně vypískali Zemana. Před rajčaty ho chránila ochranka. Lidovky.cz [online]. 2014 [cit. 20.11.2014 12:45]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/lide-mohutne-vypiskali-zemana-dky-/zpravy-domov.aspx?c=A141117_150111_ln_domov_sm>

⁶²Protesty proti Zemanovi pokračují, v Brně se s červenou kartou sešlo 150 lidí. Reflex [online]. 2014 [cit. 4.1.2014 14:50]. Dostupné z: <<http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/60680/protesty-proti-zemanovi-pokracuji-v-brne-se-s-cervenou-kartou-seslo-150-lidi.html>>

Pro brněnské studenty gymnázia Matyáše Lercha byla v roce 2009 událostí, která je vyburcovala k aktivitě, zpráva o odvolání ředitele gymnázia Petra Kovače. Vznikly petice a fanouškovská stránka na Facebooku, studenti uspořádali demonstraci, příznivci školy založili občanské sdružení Kruh rodičů, absolventů a přátel Gymnázia Matyáše Lercha a oslovili i bývalého prezidenta Václava Havla.⁶³ Snad i všechny tyto aktivity vyústily ve znovuzvolení Petra Kovače ředitelem ve výběrovém řízení v následujícím roce a mohou tak být příkladem, že mládež svým aktivním jednáním dokáže změnit daný stav.

3.2 Informovanost a participace mládeže na veřejném dění

Základním kamenem každé činnosti by měla být informovanost. Dnešní mládež má v tomto ohledu široké možnosti formálního i neformálního charakteru. Na téma informovanosti a participace mládeže proběhy i výzkumy, přesto kvalitní dostupná literatura zabývající se touto problematikou je spíše okrajovou záležitostí.

„Mladí lidé se vyznačují nejnižším zájmem o politické a veřejné dění. Tento nezájem je dán jak určitým celkovým „znehucením“ z politiky, tak právě i pesimistickým pocitem o možnostech a smysluplnosti vlastní participace, pocitem, že i když se aktivně zapojí, stejně nic nezmohou. Mladí lidé sdílí pocit exkluze z rozhodovacích procesů, který může v některých případech přerůst až v naprostou rezignaci. Významným předpokladem participace mládeže na společenském dění je informovanost o tom, jak se lze na „věcech veřejných“ podílet. Svoji úlohu zde hrají sdělovací prostředky, instituce, škola a rodina, ale i specializované instituce a občanská sdružení.“⁶⁴ V poslední době se jako nepřehlédnutelný zdroj informací ukazují také sociální sítě – využívá je 87 % středoškoláků⁶⁵.

---

⁶³ *Jak se ze studentů stávají občané.* iReportér [online]. 2009 [cit. 5.11.2014 10:35]. Dostupné z: <<http://www.ireporter.cz/2009/11/20/jak-se-ze-studentu-stavaji-obcane/>>

⁶⁴ *Informovanost a participace mládeže.* Národní registr výzkumu o dětech a mládeži [online]. 2009 [cit. 5.11.2014 12:40]. Dostupné z: <<http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1259754857.pdf>>

⁶⁵ *Zpráva o dotazníkovém šetření na středních školách z roku 2014 včetně porovnání s rokem 2012 a 2009.* Jeden svět na školách [online]. 2014 [cit. 6.11.2014 11:50]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/data/jsns/DOKUMENTY/DOTAZNIKOVE_SETRENI_STREDOSKOLACI_JSNS_2014.pdf>

Participace jako pojem není v naší společnosti vnímán jednotně. Zahraniční zkušenosti ze zemí, kde studentská participace funguje již delší dobu (např. Norsko, Francie, Belgie) participaci definují jako právo mladých lidí být zapojeni do procesu rozhodování ve školách, na místní a regionální úrovni především v otázkách, které se jich dotýkají. Mládež by také měla mít možnost spolupodílet se na formulování takových politik státu, které se jí týkají. Vyzývá k tomu i „Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life.“⁶⁶ z roku 2003 .

Poslání poskytovat informace a vzdělávat by mělo v první řadě naplňovat MŠMT formou Rámcových vzdělávacích programů jako hlavních kurikulárních dokumentů. K dispozici jsou také internetové stránky Národního institutu pro další vzdělávání s odkazem na zájmové a neformální vzdělávání (dříve dostupné pod NIMD - Národním institutem dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a školským zařízením pro zájmovou činnost). Zde je možné najít celou řadu národních i mezinárodních projektů, e-learningových i prezenčních kurzů, Národní registr výzkumů o dětech a mládeži a další cenné informace pro pedagogy i širokou veřejnost⁶⁷.

Kromě výše zmíněných kurikulárních dokumentů vydal NIMD překlad publikace „Compass – A manual on human rights education with young people“, která pomáhá vysvětlit pojmy související s lidskými právy a doporučuje praktické aktivity a metody pro výchovu. V příloze publikace pak nalezneme mezinárodní právní dokumenty (případně jejich stručný obsah) související s danou problematikou⁶⁸.

O rozvoj informovanosti a vzdělanosti mládeže se výrazně zasloužila společnost Člověk v tísni. V roce 2002 spustila program „Jeden svět na školách“, jehož součástí je projekt „Kdo jiný“, smyslem projektu je podpořit mladé lidi k aktivnějšímu zapojení do občanské společnosti - probíhají dotazníková šetření na středních školách a od roku 2010 také

---

⁶⁶Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life. Council of Europe [online]. 2003 (upravená verze, původní znění „Charty“ je z r. 1992) [cit. 6.11.2014 13:00]. Dostupné z: <http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Coe_youth/Participation/COE_charter_participation_en.pdf>

⁶⁷<http://www.nidv.cz/cs/> [cit. 29.12.2014 17:55]

⁶⁸BRANDER, Patricia. *Kompas: manuál pro výchovu mládeže k lidským právům*. Vyd. 1. Překlad Eva Potužníková, Martin Potužník. Praha: Argo, 2006, AL], Drawings by PANCHO *Compass: a manual on human rights education with young people*. 2nd ed. Strasbourg: Council of Europe Pub, 2002

Studentské volby pro mládež starší 15 let. Cílem Studentských voleb je „přiblížit studentům základní demokratické principy, seznámit studenty s volebním systémem České republiky, podpořit dialog týkající se správy veřejných věcí a zvýšit účast prvovoličů a mladých lidí v řádných volbách.“⁶⁹ Jedná se o rozšířenou aktivitu – studentských voleb do Evropského parlamentu se zúčastnilo 254 škol, ještě širší zapojení bylo do předčasných voleb „nanečisto“ do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v r. 2013 s účastí 434 škol.

Ještě je třeba zmínit jednu formu participace. Kromě participace na legislativním a rozhodovacím procesu se jedná i o všechny aktivity v rámci občanského sektoru, kterých se mládež účastní nebo se na jejich realizaci podílí ve volném čase (často bývají označovány jako volnočasové aktivity nebo informální a neformální vzdělávání). Vysokoškolští studenti se zapojují do akademických senátů škol nebo do mládežnických sekcí politických stran.

Možností, jak získat informace a jak se do dění zapojit, je tedy i pro mladé lidi celá řada. Neměli bychom však podcenit specifika období dospívání a vhodným výchovným působením pomoci se mladým lidem zorientovat. Velmi dobře se v tomto procesu může uplatnit výchova nepřímá, která zároveň vede mladé lidi k sebevýchově a sebevzdělávání. Své uplatnění zde najdou i mnohé poznatky ze sociální psychologie a sociální pedagogiky.

3.3 Role sociální pedagogiky na politickou socializaci mládeže

Dospívání je definováno potřebou samostatnosti a aktivnějšího přístupu k řešení různých situací. Pro akceptaci ve společnosti a možnosti stát se její součástí se každý dospívající musí částečně vzdát vlastní jedinečnosti. V tomto procesu je třeba nalézt správnou míru kompromisu, realisticky zhodnotit své kompetence a vybrat si dosažitelnou variantu.⁷⁰

V celku běžná strategie neangažování se a na konformitu výměnou za klid většině adolescentů neimponuje. Egocentrismus typický pro toto věkové období vede k ignoranci všeho, co by vadilo v užívání svobod nové role - veškeré omezování považují za nesmysl, všechno chtějí zkusit a všeho si intenzivně užít. Přetrvává dojem imunity k různým rizikům

---

⁶⁹Studentské volby. Jeden svět na školách [online]. 2014. [cit. 6.11.2014 13:00]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/cz/article/99/Studentske_volby.htm>

⁷⁰VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000, s. 207

i pocit vlastní privilegovanosti.⁷¹ Usilují o absolutní řešení (například v morálním hodnocení). Takové řešení pak podporují svým chováním a jejich aktivity jsou často krajní. Adolescenti velmi často přijímají pouze svobodu, ale nestojí o zodpovědnost.⁷²

Mladí lidé se stále více odpoutávají od vlivu rodiny. Tento fakt a výše uvedené charakteristiky dospívajících ukazují na jejich zranitelnost a potřebu kvalitní výchovy a vzdělávání.

Síla a účinnost vzdělávání při řešení problémů společnosti je obsažena v myšlenkách filosofů a pedagogů napříč historií – Sokratovo ztotožnění zla a nevědomosti, utopistické ideje o vzdělaném národu a osvícené vládě v době renesance, Komenského *omnes, omnia, omnino* – vzdělání pro všechny, ve všem, všestranně, atd. Každý, kdo dnes přichází s podobnou vizí, se tak řadí k těm, co o moci vzdělání uvažovali již dávno.⁷³ Přesto lze na této cestě nalézat nové směry.

K těmto novým směrům můžeme počítat i sociální pedagogiku. Její formování výrazně ovlivnil vznik sociologie jako samostatné vědy. A. Comte, zakladatel pozitivistické sociologie, zastával názor, že jedinec je úzce spojen se sociálním prostředím a toto prostředí se může rozvíjet jen v solidaritě členů. Cílem společenské výchovy pak je podřízení se zájmům společnosti před zájmy individuálními.⁷⁴

V Evropě má sociální pedagogika různorodou historii vývoje. V České republice se jedná o poměrně mladý obor. Pokud nepočítáme dodnes platné myšlenky J. A. Komenského, v pozdější době pak dílo G. A. Lindnera, lze o rozvoji sociální pedagogiky jako plnohodnotné vědní disciplíny u nás hovořit až po roce 1989. V širším pojetí „jsou předmětem sociální pedagogiky sociální aspekty výchovy a rozvoje osobnosti, intervence do procesu socializace,...a snaha o zlepšení společenských podmínek.“⁷⁵ U Krause a Poláckové se setkáme s vymezením sociální pedagogiky jako transdisciplinární s integrujícím charakterem. Rozvíjí a soustřeďuje teoretické poznatky společenských, pedagogických a dalších vědních disciplín - sociologie, psychologie,

---

⁷¹VÁGNEROVÁ, M., opak. citace 70, s. 207

⁷²Tamtéž, s. 207-208

⁷³MÜHLPACHR, P. et. al. *Sociální pedagogika II*. Brno: IMS Brno, 2011, s. 12

⁷⁴Tamtéž, s. 40

⁷⁵KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 42

biologie, ale také ekonomiky, práva aj. „Zaměřuje se na každodenní život jedince, analyzuje jeho životní situace a navozuje takové změny v sociálním prostředí, které napomáhají optimálnímu rozvoji osobnosti a minimalizují rozpor mezi jedincem a společností.“⁷⁶ Sociální pedagogiku tak chápou v širším pojetí, kdy je pozornost věnována celé populaci s cílem nalézt soulad mezi potřebami společnosti a jedince a utvářet optimální způsob života v této společnosti.⁷⁷

Morální výchova a socializace mladého člověka jsou jedny z úkolů sociální pedagogiky. Jedinec je chápán jako bytost sociální, formovaná především společenskými podmínkami. Výchova je vnímána jako plánovitá socializace, která utváří jedince, jaké společnost potřebuje a mravní složka výchovy jako cesta, vedoucí k poznání mravních hodnot, k jejich uznání a k jejich přenesení do každodenního života.⁷⁸

Hédonistickou morálku (v klasické literatuře reprezentovanou např. Gončarovovým Oblomovem) v dnešní společnosti nacházíme u tzv. „zlaté mládeže“. Kromě zbohatlíků se jedná o děti s antiautoritativní výchovou, s maximální tolerancí k jejich chování, která nebere v potaz nutnost žít s ostatními, dbát na jejich nároky, překonávat společně překážky, usilovat o kompromisy. Materiální statky nahrazují to, co se nedostává v mezilidských vztazích.⁷⁹ Výchova a socializace v rodině selhala.

Socializace je pojmem, který velmi pravděpodobně najdeme v každé knize o psychologii, sociologii a pedagogice. Jandourek definuje socializaci takto: „Proces, kterým se jedinec začleňuje do sociální skupiny, přičemž si osvojuje normy ve skupině panující, její hodnoty, učí se sociálním rolím spojeným s určitými pozicemi a dalším dovednostem a schopnostem. Pokud jedinec pociťuje osvojené způsoby chování, postoje a představy jako svoje vlastní a samozřejmé, jsou tzv. internalizovány. Těžiště procesu socializace leží v dětství a mládí a jeho výsledkem je vytvoření „soc. Já“, soc. identity, sociokulturní osobnosti...Jako socializaci lze označit i každé začleňování do nové skupiny, takže socializace trvá vlastně celý život.“⁸⁰

---

⁷⁶KRAUS, B. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno, 2001, s. 12

⁷⁷KRAUS, B. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno, 2001, s. 12

⁷⁸MÜHLPACHR, P. et. al. *Sociální pedagogika II*. Brno: IMS Brno, 2011, s. 45

⁷⁹PONĚŠICKÝ, J., opak. cit. 43, s. 77

⁸⁰JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 220

Politická socializace této definici odpovídá. V užším pojetí se jedná o „proces formování politické stránky mladého jedince, získávání osobních zkušeností a vstupu do stávající politické kultury, ... poskytuje mu možnost dorozumět se a jednat v rámci politického systému.“⁸¹ V širším smyslu pojmem chápeme „vtažení kteréhokoliv subjektu společenského života do stávající politické kultury“.⁸²

Výsledkem tohoto procesu je zformování souboru poznatků, zkušeností, hodnotových měřítek, názorů, občanských postojů a citových vztahů k politickému systému, jeho společenským rolím a situacím. U mladého člověka procesem politické socializace a následným aktivním zapojením do politického života vzniká politická osobnost, což je jeden z aspektů společenské osobnosti. Společenská osobnost je definována jako soubor trvalých vlastností jedince, které působí na jeho jednání a myšlení, a jež jsou podmíněny biologickými a psychickými vlastnostmi, vlivem struktury společnosti a kultury, v níž byl vychován a žije v ní.⁸³

Úzký vztah mezi politologií, psychologií a sociologií se promítá i do sociální psychologie. Nakonečný definuje politickou socializaci jako „proces politického uvědomování občanů a jejich participaci na politickém řízení státu. Politická socializace pěstuje politické myšlení, které kromě jiného umožňuje racionální politické rozhodování, například ve volbách, a kritické posuzování programů politických stran a vystupování mnoha politiků jako podnikatelů, obchodujících s občany se sliby a s jinými politiky s výnosnými posty.“⁸⁴

Školní výchova je pojata jako doladění výchovy rodinné. Jde o podněcování procesu převzetí odpovědnosti za jednání při objevování a hledání podmínek pro vlastní společenskou seberealizaci.⁸⁵ Současná postmoderní společnost prochází celou řadou procesů a změn, na mladého člověka jsou kladeny stále vyšší nároky, vzrůstá obtížnost integrace do společnosti a nalezení prostoru pro individuální seberealizaci s prosociálním přesahem. Vzdělávací a výchovný proces by měl na tyto celospolečenské změny adekvátně reagovat, nelze zaměnit (morální) výchovu za příliš moralizující rétoriku, poučování

---

⁸¹KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVIK K., opak. cit. 8, s. 94

⁸²Tamtéž, s. 95

⁸³KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVIK K., opak. cit. 8, s. 95

⁸⁴NAKONEČNÝ, M., opak. cit. 57, s. 464

⁸⁵MÜHLPACHR, P. et. al. *Sociální pedagogika II*. Brno: IMS Brno, 2011, s. 18

vzdálené životu, kázání principů, které se v realitě neuskutečňují.⁸⁶ Sociální pedagogika jako transdisciplinární věda má veškeré předpoklady k tomu, aby dospívající připravila na život v současné společnosti se všemi jejími možnostmi i riziky.

---

⁸⁶HRADEČNÁ, M. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum, vydavatelství Univerzity Karlovy, 1998, s. 12

4 POLITICKÉ STRANY A HNUTÍ V BRNĚ

V úvodu této kapitoly použiji vymezení politických stran a hnutí obecně, jak jej uvádí Politický slovník: *“Politické strany a politická hnutí jsou součástí politického systému ČR. Listina⁸⁷ přiznává v rámci sdružovacího práva občanům právo zakládat politické strany a hnutí a sdružovat se v nich. Listina ani platný zák. č. 424/1991 Sb. nedělají rozdíly mezi politickou stranou a politickým hnutím. Rozdíl spočívá spíše v historickém pojetí, kdy politické hnutí zpravidla nemělo individuální členství ani ucelenou organizační strukturu.*

Politické strany a hnutí jsou právníckými osobami, v nichž se sdružují občané pro účast na politickém životě společnosti, zejména pro vytváření zákonodárného sboru a zastupitelstev. Ze své podstaty usilují o podíl na politické moci.

Jejich vznik je zákonem podmíněn registrací státním orgánem. Členem mohou být jen fyzické osoby starší 18 let mající státní občanství ČR; taková osoba může však být členem jen jedné politické strany nebo hnutí. Z politické strany nebo hnutí může každý svobodně vystoupit. Vznikat a vyvíjet činnost nemohou politické strany a hnutí., které porušují ústavu a zákony nebo jejichž cílem je odstranění demokratických základů státu, které nemají demokratické stanovy nebo nemají demokraticky ustanovené orgány, které směřují k uchopení a držení moci zamezujícím druhým stranám a hnutím ucházet se ústavními prostředky o moc nebo které směřují k potlačení rovnoprávnosti občanů, strany a hnutí, jejichž program nebo činnost ohrožují mravnost, veřejný pořádek nebo práva a svobody občanů.”⁸⁸

Politické strany a hnutí mohou být organizovány zásadně na územním principu. Vznik, zánik, zrušení, pozastavení činnosti, soudní ochrana a hospodaření stran a hnutí jsou rozvedeny v zákoně o sdružování v politických stranách a v politických hnutích - Zákon č. 424/1991 Sb.⁸⁹

Stejně jako u zájmových skupin, ani při definování politické strany nejsou politologové jednotní. W. Hasbach konstatuje, že: *„politická strana je organizace lidí se stejnými*

---

⁸⁷Jedná se o zákon č. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod

⁸⁸<http://www.utb.cz/knihovna/odkazy/informacni-portaly> [cit. 30.12.2014 16:35]

⁸⁹Zákon 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách. Zákony online [online]. 1991[cit. 6.11.2014 13:00]. Dostupné z: <<http://zakony-online.cz/?s93&q93=all>>

*politickými názory a cíli, snažící se získat politickou moc, která by umožnila uskutečnit její záměry“.*⁹⁰

M. Weber vnáší do obsahu pojmu sociologicko-politický aspekt. I on považuje politické strany za organizace vzniklé pro boj o zájmy určitých skupin. Vedle významu společných zájmů podtrhuje hlavně cíl – získání moci. Ten považuje za prvořadý. M. Triepel jde ve svém popisu ještě dál, politické strany jsou dle něj pružné a ukázněné bojové svazky.⁹¹

Novější definice kladou důraz na společenské funkce politické strany, které jsou tak považovány za zprostředkovatelky mezi vůlí státu a vůlí národa (K. Löwenstein), za nezbytný nástroj sloužící k politické aktivizaci národa (G. Leibholz) či síly kontrolující státní moc (S. Neumann).⁹²

Politické strany, jejich organizace a fungování, volební preference, stranické ideologie a propaganda a další otázky jsou předmětem výzkumu mnoha politologů u nás i v zahraničí.

4.1 Zavedené politické strany a hnutí

Povaha českého stranického systému byla až do parlamentních voleb v roce 2010 relativně stabilní a uzavřená a tento fakt byl jedním z charakteristických znaků demokracie v ČR. Čtveřice silných vyprofilovaných stran – ODS, ČSSD, KDU-ČSL a KSČM měla své zastoupení v Parlamentu a taktéž se úspěšně integrovala do západoevropských stranických struktur⁹³. Parlamentní volby v roce 2010 znamenaly na této scéně zemětřesení – výsledky hlavních stran ODS a ČSSD se propadly výrazným způsobem, KDU-ČSL po těchto volbách musela parlamentní lavice opustit zcela a 26,7% hlasů si rozdělily dvě nové strany, z nichž jednou byla i TOP 09.

---

⁹⁰KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVIČ K., opak. cit. 8, s. 152

⁹¹Tamtéž, s. 152

⁹²Tamtéž, s. 153

⁹³HANLEY, S. *Dynamika utváření nových stran v České republice v letech 1996 – 2010: hledání možných příčin politického zemětřesení*. Sociologický časopis [online]. 2011 [cit. 4.11.2014 14:00], s. 115–16.

Dostupné z:

<http://sreview.soc.cas.cz/uploads/233e7e30053fa385f75b372a513527ddec24a7a9_Hanley%20SC%201-2011.pdf>

V komunálních volbách do zastupitelstva statutárního města Brna (ZMB) v tomtéž roce nebyl tento trend tak výrazný, přesto do ZMB bylo za TOP 09 zvoleno 9 zastupitelů. Kandidátní listinu strana sestavila i pro komunální volby pro rok 2014. Nad výsledkem však zcela jistě nejásala, v novém zastupitelstvu získala pouze 4 mandáty.⁹⁴

ČSSD v čele s primátorem Romanem Onderkou svou pozici na brněnské radnici obhájila v roce 2010 i přesto, že v parlamentních volbách strana čelila nejhoršímu volebnímu výsledku od roku 1992. S počtem 19 zastupitelů si tak úspěšně nárokovala křeslo primátora i pro následující období. Ani tato strana neměla po volbách v roce 2014 důvod k radosti – obsadila sice druhé místo a získala 11 mandátů, ale pro většinu potenciálních partnerů byla osobnost Romana Onderky natolik neakceptovatelná, že ČSSD odchází do opozice.⁹⁵

Další stranou, která měla své zastoupení v ZMB v období 2006-2010, je ODS, jejímž kandidátem na primátora byl starosta městské části Bohunice Robert Kotzian. Po ČSSD se 14 zastupiteli byla druhou nejsilnější stranou. V rámci povolebního vyjednávání se dlouhou dobu zdálo, že utvoří koalici s TOP 09 a KDU-ČSL a primátorské křeslo získá. Nakonec ale prosadila svůj vliv krajská organizace ODS, která vyjednala koalici s ČSSD (a účast v Radě města Brna) a na lídra kandidátky tak zbylo místo 1. náměstka. V čele kandidátky pro volby v roce 2014 stál veřejnosti nepřiliš známý brněnský zastupitel Robert Vížďa. Proč nedala místní organizace v době, kdy se volební preference strany pohybují na hranici volitelnosti, přednost některé výraznější osobnosti např. z řad starostů městských částí, je otázkou. Dnes už je možné říci, že tato taktika se ODS nevyplatila.⁹⁶ Strana se propadla na zisk pouhých 5 křesel, její představitelé se po vyhlášení výsledků uzavřeli před novináři a odmítli situaci komentovat. Kritika od vlastních členů nakonec přiměla vedení brněnské ODS, aby nabídlo rezignaci.⁹⁷ Na takto nízký výsledek mohla mít samozřejmě vliv i současná reputace strany v celostátním měřítku, na druhou stranu v některých brněnských MČ ODS dosáhla velmi dobrých výsledků.

---

⁹⁴Volby do zastupitelstev obcí 10.10-11.10.2014. Volby.cz [online]. 2014 [cit. 29.12.2014 12:15]. Dostupné z:

<<http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=3&xnumnuts=6202&xobec=582786&xstat=0&xvyber=0>>

⁹⁵Tamtéž [cit. 29.12.2014 12:30].

⁹⁶Tamtéž [cit. 29.12.2014 12:35].

⁹⁷HANZLOVÁ, P. *Vedení brněnské ODS přiznalo porážku a odstoupilo. Musí dojít ke změně, tvrdí.* Brněnský deník.cz [online]. 2014 [cit. 27.10.2014 10:15]. Dostupné z: <http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/oblastni-rada-brnenske-ods-rezignovala-kvuli-spatnym-vysledkum-voleb-20141014.html>

Celkový počet 55 zastupitelů doplňovalo v období 2010-2014 6 představitelů KDU-ČSL, 4 za KSČM a 3 úspěšní kandidáti za SZ. Každá z nich zaregistrovala své kandidáty do voleb v roce 2014.⁹⁸ KDU-ČSL i SZ vsadily na ženy a do čela kandidátek postavily starostky městských částí Kláru Liptákovou a Janu Drápalovou. Všechny tyto strany lze považovat za úspěšné, KSČM počet křesel obhájila a obě další strany si nejen o jeden mandát polepšily, ale také jsou členy nově vzniklé čtyřkoalice a v tomto volebním období se budou spolupodílet na vedení statutárního města Brna.

4.2 Nově vzniklé politické strany a hnutí

Co znamená pojem „skutečně nové strany (hnutí)“? Někteří autoři, kteří analyzují nové strany ve střední a východní Evropě požadují, aby za nové byly považovány ty strany, které nejsou koalicemi či přejmenovanými formacemi, mají originální název a strukturu a jejich nejdůležitější členové nejsou význačnými postavami stávající demokratické politiky.⁹⁹

Nové strany definujeme a kategorizujeme následovně:

- Strany, které prvně soutěží ve volbách.
- Strany, které se odštěpily od zavedených stran (nebo byly založeny odštěpenými elitami).
- Stabilní malé strany, které se již dříve účastnily voleb, ale zastoupení nezískaly.¹⁰⁰

Donedávna největší šanci na úspěch měly odštěpené strany. Úspěch TOP 09 lze vidět především v osobnosti jejího předsedy Karla Schwarzenberga. Také strany, které se do volebního klání zapojily poprvé, sklízely úspěchy jak ve volbách do Poslanecké sněmovny, tak ve volbách do obecních zastupitelstev. Tuto tendenci naznačil úspěch VV v roce 2010

---

⁹⁸*Volby do zastupitelstev obcí 10.10-11.10.2014.* Volby.cz [online]. 2014 [cit. 29.12.2014 12:45]. Dostupné z:

<<http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=3&xnumnuts=6202&xobec=582786&xstat=0&xvyber=0>>

⁹⁹HANLEY, S. *Dynamika utváření nových stran v České republice v letech 1996 – 2010: hledání možných příčin politického zeměřesení.* Sociologický časopis [online]. 2011 [cit. 4.11.2014 14:00], s. 119. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/233e7e30053fa385f75b372a513527ddec24a7a9_Hanley%20SC%201-2011.pdf>

¹⁰⁰Tamtéž, s. 120

a vysoké zisky hnutí ANO 2011 v roce 2013 a 2014. Volební preference tohoto hnutí se udržují na vysoké úrovni.

Jak uvádím v podkapitole o komunálních volbách, volby do místních zastupitelstev jsou ve větších městech podobné z hlediska volebních preferencí volbám do Poslanecké sněmovny. Velikost měst neposkytuje kandidátům možnost osobního kontaktu s takovým počtem voličů jako v malých obcích. Tato anonymita pak nahrává k určitému kopírování republikového volebního chování. Uvedený přístup se v roce 2014 ve volbách do ZMB uplatnil jen částečně. Nejlepšího výsledku zde dosáhlo hnutí ANO 2011, a lídr kandidátky Petr Vokřál získal primátorský post. Nechuť voličů k zavedeným politickým stranám, v Brně navíc zesobněné Romanem Onderkou v čele ČSSD, vynesla do vedení města představitele původně recesistické skupiny Žít Brno. Toto hnutí, v jehož čele stojí Matěj Hollan a do voleb vstupovalo s podporou Pirátů, oslovilo svým programem a neformální kampaní zvláště mladé voliče. Za zmínku stojí i úspěch hnutí Žít Brno v největší brněnské městské části Brno-střed, kde těsně zvítězilo a obsadilo post starosty.

Brno v období let 2014-2018 povede koalice, v níž jsou dvě nová hnutí a dvě menší zavedené politické strany.

4.3 Komunální volby

Náležitosti týkající se komunálních voleb upravuje zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. V tomto zákoně je stanoveno, kdo se může ucházet o pozice v zastupitelstvu, kdo je oprávněn volit, volební orgány, upravuje náležitosti kandidátních listin a volebních lístků, stanovuje pravidla pro hlasování a zjišťování výsledků voleb, upravuje nástup a zánik mandátu, případný soudní přezkum i správní delikty.¹⁰¹ Podle tohoto zákona termín voleb vyhláší prezident republiky – datum konání bylo stanoveno na 10. a 11. října 2014. Statutární město Brno je členěno na 29 samosprávných městských částí, volby tak proběhly současně do ZMB i zastupitelstev těchto částí.

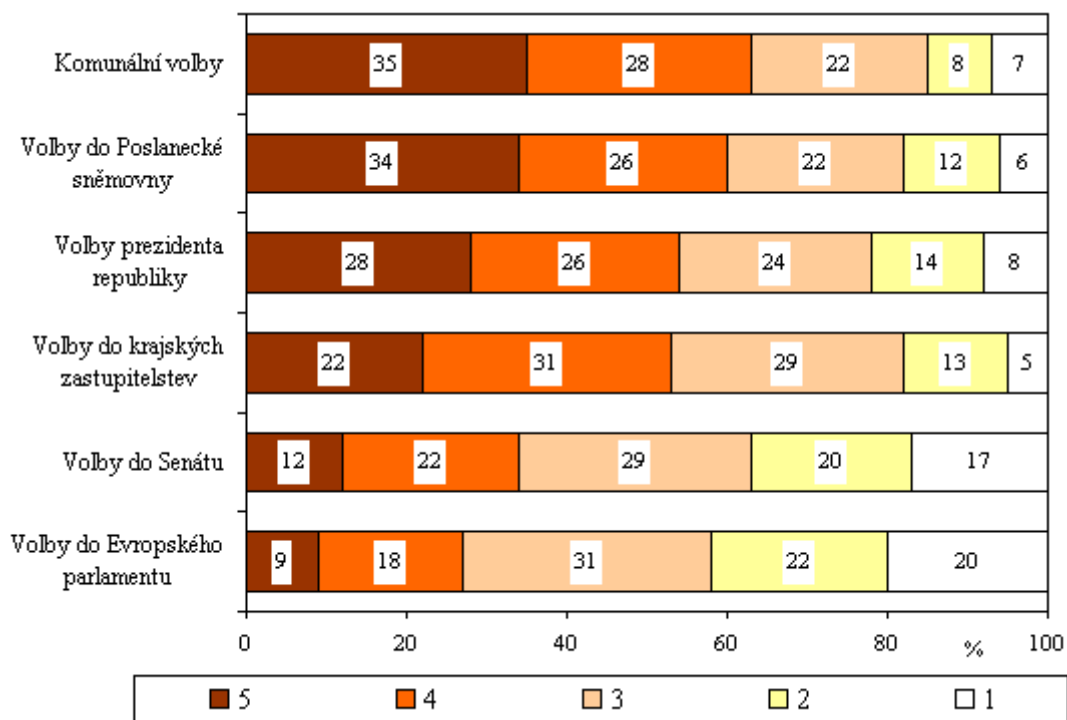
---

¹⁰¹Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí. Zákony online [online]. 2001 [cit. 10.11.2014 17:55]. Dostupné z: <<http://zakony-online.cz/?s187&q187=78>>

Komunální volby (a komunální politika obecně) se mohou pyšnit několika prvenstvími. První z nich je patrné z následujícího grafu, kde komunální volby v důležitosti těsně předstihly volby do Poslanecké sněmovny.¹⁰²

Obecní zastupitelstvo i osoba starosty se také dlouhodobě těší největší důvěře obyvatel v ústavní instituce. Podle výzkumu z 04/2014 je důvěra v zastupitele obcí 63 %, v samotné starosty pak 61 % a ani v minulosti neklesla pod 50 %¹⁰³ O takové důvěře se Senátu či Poslanecké sněmovně může jen zdát.

Graf č. 5 Důležitost jednotlivých typů voleb (hodnocení pomocí pětibodové stupnice, kde 1 bod znamená, že volby jsou málo důležité, 5 bodů znamená, že volby jsou velmi důležité) (Zdroj: STEM)

¹⁰²Bližící se volby do Evropského parlamentu? Podle lidí jsou ze všech voleb nejméně důležité a jejich význam se postupně snižuje. Středisko empirických výzkumů [online]. 2014 [cit. 28.12.2014 14:00]. Dostupné z: <<http://www.stem.cz/clanek/2887>>

¹⁰³KUNŠTÁT, D. Důvěra ústavním institucím v dubnu 2014. CVVM [online]. 201č [cit. 28.12.2014 17:00]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7218/f3/pi140424.pdf>

Kandidáti do zastupitelstev měst a obcí zpravidla nemají žádnou politickou příslušnost, i na kandidátních listinách politických stran je takových kandidátů většina. V rozhodování samospráv ustupují ideologické aspekty do pozadí (význam politických stran roste s velikostí obce, v Brně by tedy měl být na vysokém stupni důležitosti) a lze předpokládat, že i voliči se často rozhodují podle jiných kritérií, než je to, za jakou stranu kdo kandiduje. Sociologický časopis zveřejnil článek, v němž jsou prezentovány dvě hypotézy, které se snaží popsat, čím jsou voliči při svém rozhodování ovlivněni. První z nich staví do popředí stereotypy o schopnosti či neschopnosti členů určitých sociálních skupin zastávat pozici v politice a voliči tak dávají přednost příslušníkům majority, osobám s prestižním zaměstnáním, těm, kteří zaujímají přední pozice na kandidátních listinách. Faktorem pro rozhodování je také atraktivní vzhled. Podle druhé hypotézy jsou voličem preferováni kandidáti s jim podobnými sociodemografickými charakteristikami. Tito voliči jsou přesvědčeni, že na základě shodnosti budou zvolení kandidáti lépe hájit jejich potřeby a zájmy. Uvedené hypotézy neplatí pro všechny voliče – aktivní a informovaní voliči se budou jistě rozhodovat také podle dalších informací o kandidátech nebo podle volebního programu.¹⁰⁴

Komunální volby v roce 2014 byly specifické v tom, že současně s nimi se uskutečnil rekordní počet místních referend. Místní referendum proběhlo ve třech desítkách obcí a hlavním tématem bylo rušení kasin a heren¹⁰⁵. Ani Brno není výjimkou, o vyhlášení místního referenda o poloze Hlavního nádraží usilovala (a stále ještě usiluje) občanská aliance Referendum 2014. O tomto tématu jsem širěji pojednala v předchozí kapitole „Občanská společnost a politika“.

Pro úplnost pojednání o komunálních volbách v příloze č. 1 přikládám oficiální poučení pro voliče, v němž je vysvětlen způsob hlasování, který je odlišný od voleb do Poslanecké sněmovny.

---

¹⁰⁴BERNARD, J. *Individuální charakteristiky kandidátů ve volbách do zastupitelstev obcí a jejich vliv na volební výsledky*. Sociologický časopis [online]. 2012 [cit. 3.12.2014 14:00], s. 615-617. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/0e40bc717f53cebdb64cc36b61382a3234873f3a_613-640.pdf>

¹⁰⁵ www.ceskatelevize [cit. 29.12.2014 12:35]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 EMPIRICKÁ ČÁST

Problematiku vztahu veřejnosti a politické kultury v odborné literatuře příliš často nenajdeme a skupině mladých lidí se věnuje spíše výjimečně. Průzkumy veřejného mínění se také zaměřují převážně na důvěru jednotlivým institucím či konkrétním politikům, na průzkum preferencí politických stran v době předvolební i mezi volbami.

Občan – volič je pravidelně zahrnován ze všech stran informacemi o skandálech, korupčních kauzách, neshodách mezi představiteli výkonné moci. Objektem vyšetřování se stávají nejen politici, ale i policisté, státní zástupci a soudci a nezřídka tyto kauzy dojdou až před soud. Před volbami je mu pak předkládána vize růžové budoucnosti, kterou zajistí právě a pouze ta „jediná správná“ strana. Míra znechucenosti pak nahrává různým populistickým nebo extrémním hnutím. Nová uskupení na politické scéně nabízejí cestu „k lepším zítřkům“, ale nedávný příklad Věcí veřejných ukázal, že žádná snadná cesta neexistuje.

Média všeho druhu, z nichž lidé informace čerpají, v žádném případě nemohou sehrát roli vzdělávací instituce na tomto poli. Generace, která zažila období před rokem 1989, byla v rámci oficiálního vzdělávání vystavena vědomé jednostranné politické socializaci, povinně sdružována v organizacích, které tuto jednostrannou indoktrinaci podporovaly a ve snaze po lepším uplatnění svém i svých dětí „dobrovolně“ vstupovala do Strany (ano, KSČ, strana s velkým s, jako jediná a správná). I to může být důvodem, že dnes si aktivní participaci tzv. obyčejní lidé rozmyslí ne dvakrát, ale třeba desetkrát. Často se pak v politice aktivně angažují jedinci, kteří hledají vlastní prospěch a obohacení.

Po roce 1989 se změnila situace hlavně u mladých lidí. Převládl názor, že otázky politiky do jejich světa nepatří, škola musí být apolitická. Proces globalizace, jev multikulturní společnosti, otázky udržitelného rozvoje ukázaly, že do vzdělávání ve školách patří vzdělávací projekty, jež směřují k výchově člověka odpovědného, způsobilého a informovaného, který se dokáže v dnešní společnosti všestranně orientovat. Naštěstí se touto problematikou zabývají i jiné instituce než škola a mladí lidé tak získávají informace, zkušenosti neformální cestou.

Bohužel však – snad kromě projektu „Studentské volby“ – chybí zpětná vazba a porovnání mladých lidí na prahu dospělosti s těmi, co mají s politikou (alespoň formou účasti ve volbách) zkušenosti. Společenství lidí je citlivým barometrem změn a nespokojenosti se situací, ať již politickou nebo ekonomickou. Pokud není včas pojmenovaná a řešená

příčina, objeví se první problémy a mnohdy následuje represe. Jistě je lepší na základě získaných informací postupovat formou prevence nežádoucích jevů (třeba již zmíněné politické radikalizace). Informování, pomoc při orientaci v sociální realitě, pojmenování problémů a hledání řešení – to je úkol pro odbornou veřejnost včetně sociálních pedagogů.

5.1 Cíl empirické části

Cílem empirické části práce bylo pomocí kvantitativního výzkumu zjistit postoje dvou skupin respondentů – spokojenost s politickou kulturou, zájem o dění na komunální úrovni, ochota k aktivní politické angažovanosti a postoje ke komunálním volbám.

Ve čtyřech kapitolách teoretické části byly shrnuty poznatky získané studiem dostupné literatury, odborných článků, relevantních výzkumů a informací z internetu, které se věnují problematice politické kultury a souvisejících jevů. Na základě těchto poznatků byl vytvořen dotazník a stanoveny čtyři hypotézy, které byly ve fázi analýzy verifikovány nebo falsifikovány. V diskuzi byly naznačeny směry pro další výzkum a témata pro rozvoj sociálních kompetencí. Tato témata jsou zároveň námětem pro sociální pedagogiku.

5.2 Metody sběru dat

Pro ověření stanovených hypotéz bylo zapotřebí zvolit odpovídající nevhodnější metodu sběru dat. Metoda měla ukázat postoje respondentů k politické kultuře, volbám, míru zájmu a ochotu k aktivní participaci ve dvou skupinách a umožnit porovnání názorů respondentů ve skupině 1 a skupině 2.

Pro zachování anonymity, z důvodů časové náročnosti, diskrétnosti, potřebné otevřenosti a neutrality bylo vybráno dotazování formou písemného dotazníku. Ten měl za úkol zjistit názory a osobní postoje respondentů na otázky související s politickou kulturou.

Při tvorbě dotazníku bylo třeba se zamyslet nad jeho formulací, jednoznačností a srozumitelností otázek pro obě skupiny dotazovaných a skladbou otázek tak, aby bylo možné získaná data od obou skupin respondentů komparovat. Tato stránka výzkumu byla ošetřena pilotním výzkumem na vzorku 2+2 osob, se kterými byly jednotlivé otázky probrány osobně s tím, že se nevyskytly závažnější problémy ve formulaci otázek, pouze byla doplněna kategorie VOŠ v otázce týkající se studia/dosaženého vzdělání. Motivace

účastníků byla řešena v úvodu, kde respondenti obdrželi informace o účelu výzkumu, způsobu vyplnění dotazníku, otázce etického přístupu (anonymita) a poděkování za spolupráci.

Výsledný dotazník tvořil soubor 12, resp. 13 uzavřených výběrových otázek, odpovědi na všechny otázky byly povinné. Úvod dotazníku tvořily demografické otázky (např. věk, pohlaví, studium/vzdělání, přičemž otázka bydliště byla vynechána záměrně - šetření probíhalo v omezeném územním celku), následovaly otázky týkající se subjektivních postojů (názory, stanoviska). Většina otázek umožňovala výběr jedné z nabízených odpovědí (označení křížkem). Dotazník obsahoval otázky, kde respondenti mohli vybírat z více odpovědí či vyjádřit svůj názor přímo. Problematická pro některé byla otázka, kde měli hodnotit pořadí důležitosti a někteří ji nevyplnili.

Výsledkem uplatnění metody sběru dat pomocí dotazníku bylo shromáždění dat určených pro následnou kvantifikaci, tzn. vyčíslení a srovnání. Informace byly analyzovány a následně přispěly k verifikaci, případně falsifikaci stanovených hypotéz. Zvolená kvantitativní metoda přinesla neosobní data bez možnosti hlubšího náhledu do společenských jevů, které nevypovídají o důvodech smýšlení, jednání, přístupu k problematice. Tato data by bylo možné získat při navazujícím výzkumu kvalitativního typu (rozhovor), ale již na menším vzorku respondentů a je tak otázkou, nakolik by vypovídala o stavu ve společnosti.

5.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Pro možnost komparace byly zvoleny dvě cílové skupiny.

První skupinu tvořili studenti středních škol, kteří ve školním roce 2014/2015 dovrší či dovršili věk 18 let, případně studenti starší, kteří v roce 2014 měli poprvé možnost se aktivně zapojit do komunálních voleb. Jednalo se o generaci na prahu dospělosti, která věkem 18 let nabývá právo volit a být volen - přímo se zapojit do politického procesu. Výzkum byl proveden na dvou středních školách. Díky vstřícnosti pedagogů a vedení škol se ho zúčastnili studenti Gymnázia Brno-Řečkovice, se sídlem Brno, ulice Terezy Novákové a studenti Střední zdravotnické školy a Vyšší odborné školy zdravotnické, se sídlem Brno, Merhautova 15. Dále byli osloveni jednotlivci (děti přátel a známých).

Druhá skupina respondentů byla oslovena formou odkazu (Facebook, mail) na internetové stránky společnosti Survio, na kterých byla umístěna forma dotazníku v elektronické podobě, identická s dotazníkem tištěným. Touto formou byla získána většina dat v této skupině. Dalšími účastníky byli dobrovolníci z řad spolužáků výzkumníka, náhodně oslovení lidé, kteří projevili ochotu dotazník na dané téma vyplnit, přátelé a známí.

5.4 Dotazníkové šetření a jeho analýza

Realizace dotazníkového šetření byla prováděna v době těsně před konáním komunálních voleb od 20.9.2014 do 9.10.2014. Dotazník byl respondentům předložen ve formě tištěného dokumentu (převážná část dotazníků pro studenty) a formou internetového odkazu (tuto formu využila většina ze skupiny dospělých, i když i zde byla část dotazníků distribuována v klasické, tištěné podobě). Pro snazší vyhodnocení byly všechny dotazníky následně zadány do internetové aplikace Survio, která v rozšířené verzi umožňuje hodnocení dle jednotlivých kritérií (filtrů).

Celkem bylo studentům (dále skupina 1) rozdáno 125 dotazníků. Většinou byly vyplněny ve výuce za přítomnosti učitele. Ti dotazníky rozdali ve třídách, bez přítomnosti výzkumníka. Dotazníky vyplnili všichni takto oslovení studenti, ne vždy však podle pokynů (např. několik odpovědí v případě otázky s pouze jednou odpovědí na výběr či již zmíněný problém stanovit pořadí, kde otázka zůstala nevyplněna). Tyto chybně vyplněné dotazníky nebyly do zpracování zařazeny, z celkového počtu se jednalo o 21 dotazníků, tj. 17 %.

Při následném vyhodnocování dotazníků bylo zjištěno, že v této skupině korektně vyplnilo dotazník 104 respondentů obou pohlaví. Z toho počtu bylo 19 chlapců (18 %) a 85 dívek (82 %). Při zpětné analýze tohoto údaje bylo konstatováno, že výsledek je daný typem oslovených škol. Jednalo se o odbornou školu, kde studuje větší procento dívek než chlapců. Výzkumu na osmiletém gymnáziu, kde je poměr dívky/chlapci vyrovnanější, se zúčastnila jedna třída, druhá ze tříd gymnázia neprojevila zájem se zapojit. 18 let dosáhlo v rozhodné době cca 2/5 respondentů. Největší početní zastoupení (52 %) měli studenti, kteří navštěvují střední odbornou školu, následovaní studenty gymnázia (30 %).

V druhé skupině (dále skupina 2) bylo rozdáno (případně byl dotazník otevřen v internetové verzi) 157 dotazníků. Dotazníky byly vyplněny převážně správně, internetová verze neumožnila dotazník uložit bez odpovědi na povinnou otázku. Pouze jeden z dotazníků v tištěné formě byl vyplněn tak, že do zpracování nebyl zařazen, online verzi však nedokončilo 42 z těch, co jej otevřeli. Celkem v této skupině bylo vyřazeno 43 dotazníků, tj. 27 %.

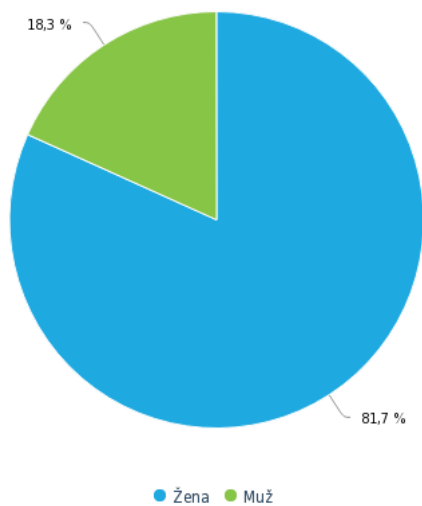
Při následném vyhodnocování dotazníků bylo zjištěno, že v této skupině korektně vyplnilo dotazník 115 respondentů obou pohlaví. Z toho počtu bylo 32 mužů (28 %) a 83 žen (72 %). Zpětná analýza příčiny je vzhledem k anonymitě internetu nemožná, lze tedy jen vyvodit, že ženy jsou obecně ochotnější se průzkumu účastnit, problematika je více zajímavá. V době šetření byla nejvíce zastoupena věková skupina 26-40 let (cca 3/5). Největší početní zastoupení (60 %) měli respondenti s vysokoškolským vzděláním, následovali absolventi SOŠ nebo SOU s maturitou (30 %).

Zjištěné výsledky byly analyzovány a zpracovány do grafů.

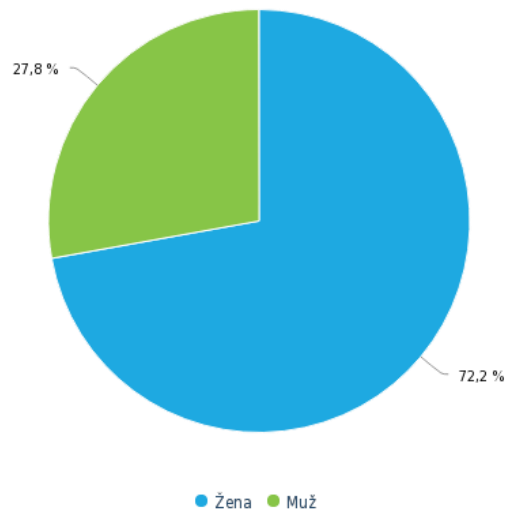
5.4.1 Základní sociodemografické údaje respondentů

Otázka č. 1: Pohlaví dotazovaných.

Graf č. 6 – skupina 1 (zdroj: autor)

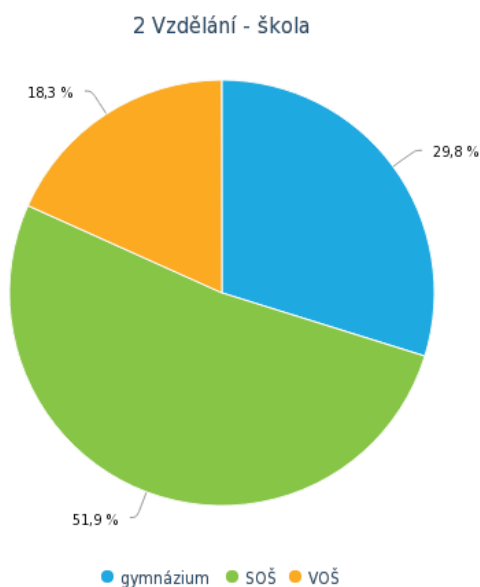
Graf č. 7 – skupina 2 (zdroj: autor)

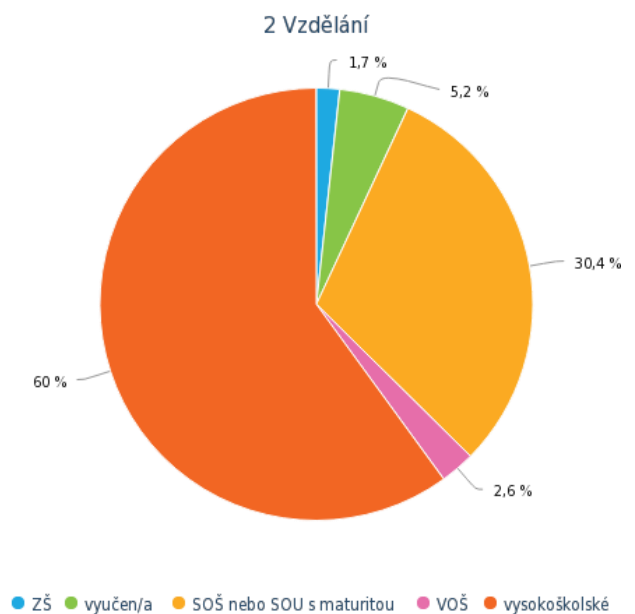
Z celkového počtu bylo ve skupině 1: 19 chlapců a 85 dívek, ve skupině 2: 32 mužů a 83 žen.

Otázka č. 2: Typ studia/dosažené vzdělání.

Graf č. 8 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 9 – skupina 2 (zdroj: autor)

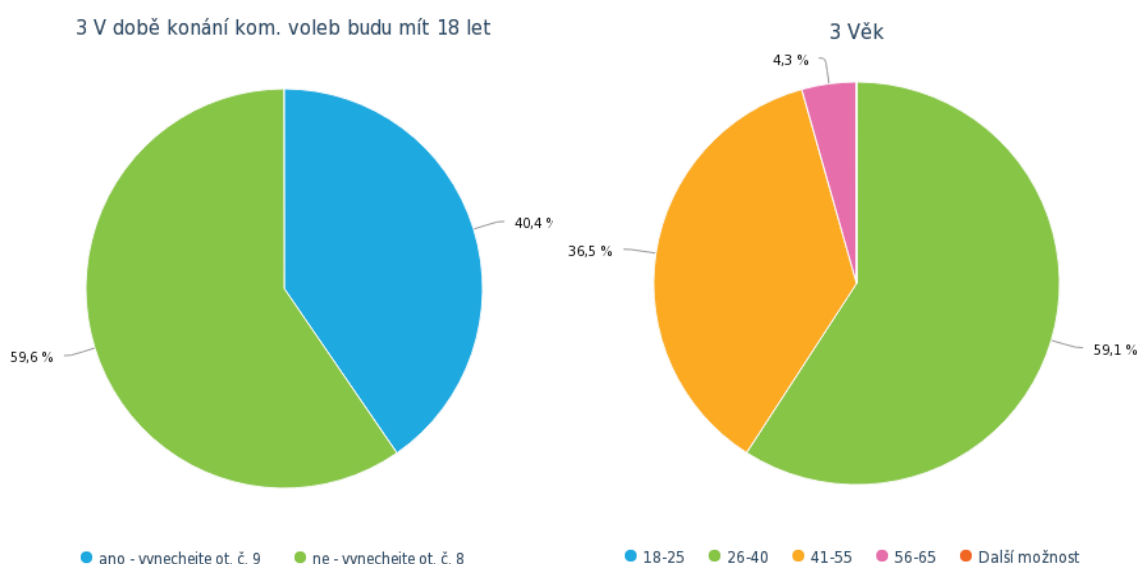

Nejvíce oslovených mladých lidí studovalo střední odbornou školu. Z nabízených možností tak odpovědělo 54 osob. Následovalo gymnázium, kde studovalo 31 osob. VOŠ studovalo 19 osob. Ve skupině 2 je nejvíce osob s vysokoškolským vzděláním (69 osob, z toho 50 žen), dále absolventů SOŠ a SOU s maturitou (35 osob, z toho 28 žen), 6 osob (3 ženy) vyučených, 3 osoby (1 žena) absolvovaly VOŠ a 2 osoby (1 žena) mají základní vzdělání. V této skupině jsou tak rovnoměrně zastoupeni muži i ženy s vysokoškolským i středoškolským vzděláním.

Otázka č. 3: Věk respondentů¹⁰⁶

Graf č. 10 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 11 – skupina 2 (zdroj: autor)

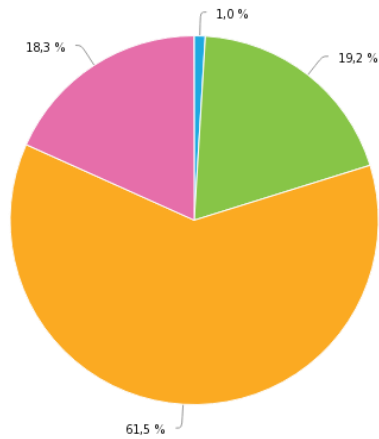
Ve skupině 1 převažují mladí lidé ve věku pod 18 let, těchto osob bylo 62, plnoletých studentů 42. Ve skupině 2 je nejvíce osob ve věku 26-40 let (68 osob, z toho 51 žen), dále je zastoupena věková kategorie 41-55 let (42 osob, z toho 28 žen), 5 osob (4 ženy) vyznačily věkové rozmezí 56-65 let. Ostatní věkové kategorie nejsou zastoupeny. I zde, stejně jako v předchozí otázce, jsou rovnoměrně zastoupeni muži i ženy v nejčastěji označených kategoriích věku.

¹⁰⁶ Pozn. autora: u skupiny 1 se jedná o věk v době konání komunálních voleb (tj. 10.-11.10.2014), u skupiny 2 o věk v době konání šetření

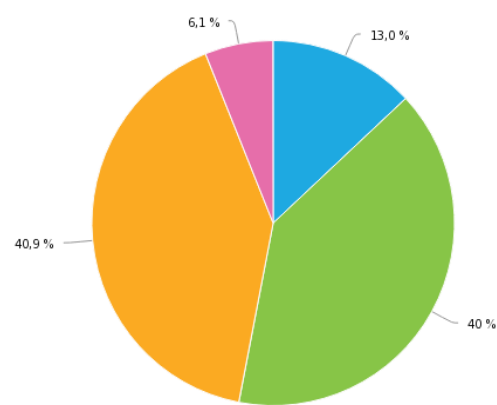
5.4.2 Postoj k politické kultuře, míra zájmu a ochota k aktivní participaci

Otázka č. 4: Jaká je míra Vašeho zájmu o politické dění na komunální úrovni?

Graf č. 12 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 13 – skupina 2 (zdroj: autor)

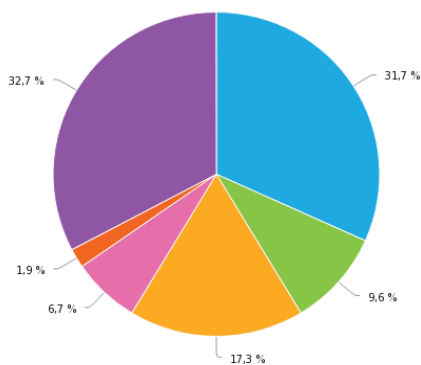
● velmi mě zajímá ● spíše mě zajímá ● spíše mě nezajímá ● vůbec mě nezajímá ● velmi mě zajímá ● spíše mě zajímá ● spíše mě nezajímá ● vůbec mě nezajímá

O politické dění na komunální úrovni se vůbec nebo spíše nezajímá 80 % respondentů ze skupiny 1, pohlaví ani to, zda respondent již dosáhl věku 18 let, na výsledky nemá zásadní vliv. Ve skupině dvě je situace ohledně zájmu lepší, zde se o dění zajímá nadpoloviční většina (53 %) respondentů. U žen i mužů dosahuje podobných hodnot. Nejvyšší míra zájmu o politické dění na komunální úrovni v této skupině je mezi lidmi s VOŠ (66 %) a s VŠ vzděláním (59 %) a také vykazuje rostoucí tendenci s věkem, v kategorii 56-65 let dosahuje hodnoty 60 %.

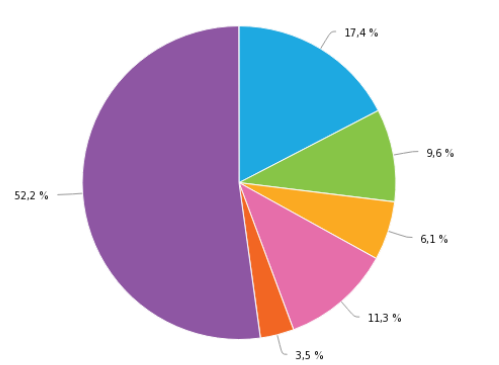
Srovnání: Ve skupině 1 je míra zájmu o politické dění na komunální úrovni nižší než ve skupině 2.

Otázka č. 5: Kdo/co ovlivňuje Vaše postoje?

Graf č. 14 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 15 – skupina 2 (zdroj: autor)

● rodina ● přátelé ● média ● společnost ● někdo další ● nikdo, mám vlastní hlavu ● rodina ● přátelé ● média ● společnost ● někdo další ● nikdo, mám vlastní hlavu

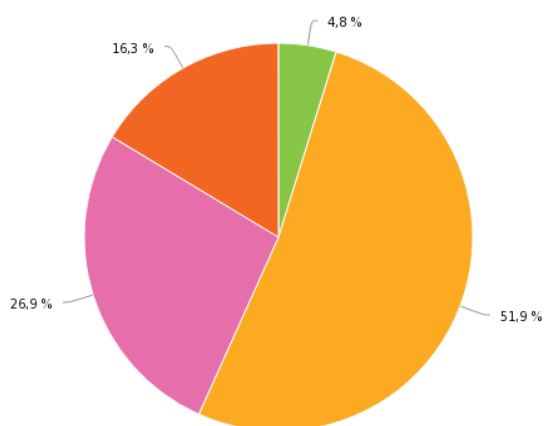

Na otázku, kdo ovlivňuje postoje respondentů, byla v obou skupinách nejčastější odpověď, že nikdo a k utváření názorů používají vlastní hlavu. Přesto rozdíly jsou – ve skupině 2 takto odpovědělo 52 % dotázaných, mezi mládeží je tento názor zastoupen 33 % a jen těsně předstihl odpovědi, že postoje jsou ovlivněny rodinou (32 %). Tato odpověď je jako druhá nejčastější i ve skupině 2 (17 %). Naopak média ovlivňují mladou generaci mnohem výrazněji než ostatní část populace (17 %, resp. 6 %), u níž po vlastním úsudku a rodině následuje společnost a přátelé. Zjištěné výsledky ve skupině 1 korespondují s teoretickou částí práce – mládež v tomto období se sice již snaží vymezovat proti ostatním a jít vlastní cestou, přesto však bere v potaz názory rodiny. Poměrně vysoké procento těch, které ovlivňují média, přisuzují dostupnosti informací díky internetu a zvláště fenoménu sociálních sítí.

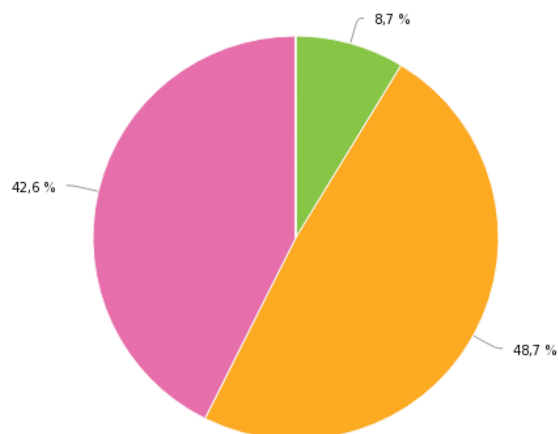
Srovnání: V obou skupinách převažuje odpověď, že postoje respondentů nikdo neovlivňuje a k utváření názorů používají vlastní hlavu. Ve skupině 1 je tato odpověď těsně následována výběrem rodiny jako faktoru ovlivňujícího postoje dotazovaných.

Otázka č. 6: Jste spokojen/á se stavem současné politické kultury?

Graf č. 16 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 17 – skupina 2 (zdroj: autor)

● určitě ano ● spíše ano ● spíše ne ● určitě ne ● nevím/nezajímá mě to ● určitě ano ● spíše ano ● spíše ne ● určitě ne ● nevím/nezajímá mě to

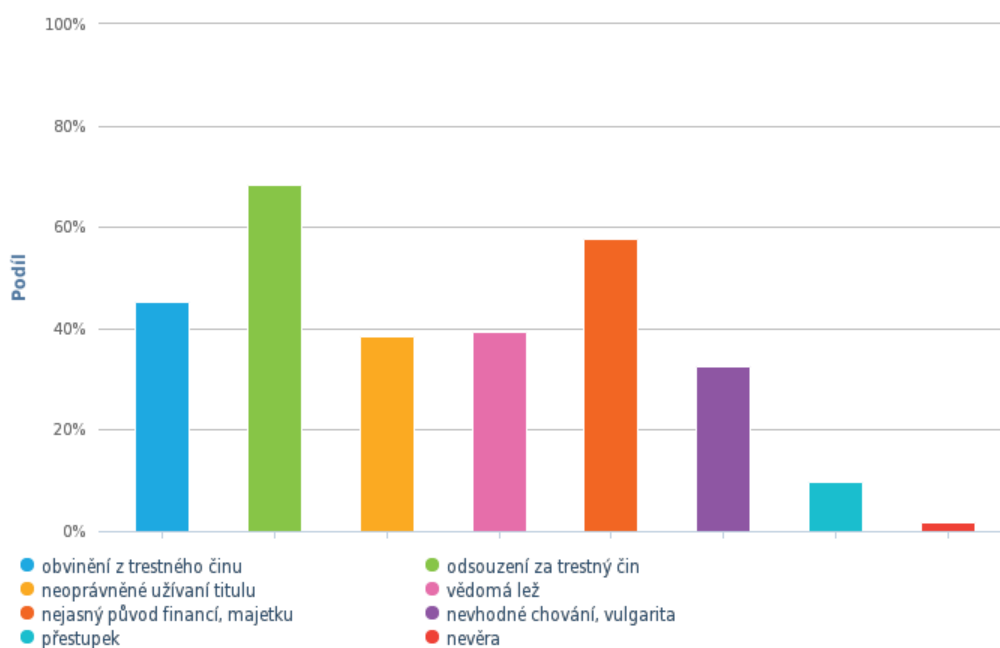
Tato otázka byla schválně položena bez bližšího vysvětlení tak, aby měl každý možnost odpovědět podle svého vnímání pojmu „politická kultura“. V teoretické části práce je zmíněno, že tento pojem si lidé vykládají různě a velmi často je jeho pojetí zúženo na vnímání nespokojenosti nad nevhodným chováním elit, byrokratů, skupin obyvatel či jednotlivců, vytvářené hlavně na základě veřejného mínění. Nespokojenost převládá v obou skupinách, i když ve skupině 1 je také poměrně značná část těch, kteří označili

odpověď neví/nezajímá mě to a tím míra nespokojenosti poklesla na 79 % oproti 91 % ve skupině 2. V této skupině jsou mírně spokojenější muži (87 %) než ženy (91 %), nespokojenost je vyšší u respondentů s vyšším dosaženým vzděláním (94 % VŠ, 100 % VOŠ – SŠ a SOŠ 86 %, což je pod průměrem skupiny). Z hlediska věku najdeme nejvíce nespokojených ve věkové kategorii 41-55 let (93 %). Mezi mládeží ani u této otázky pohlaví nehraje roli, nespokojenost i nezájem vyjádřilo stejné procento dotázaných.

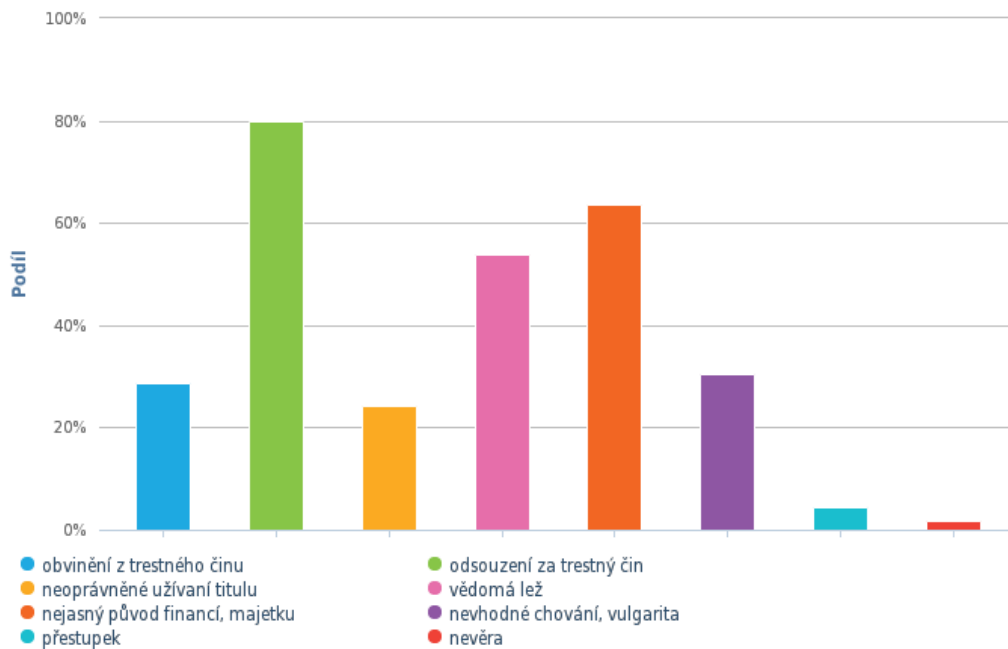
Srovnání: Nespokojenost se současnou politickou situací převládá v obou skupinách. Ve skupině 1 je poměrně častá odpověď neví/nezajímá mě to, ve skupině 2 tuto možnost neoznačil žádný z dotázaných.

Otázka č. 7: Co by podle Vašeho názoru mělo být důvodem k odstoupení politika?

Graf č. 18 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 19 – skupina 2 (zdroj: autor)

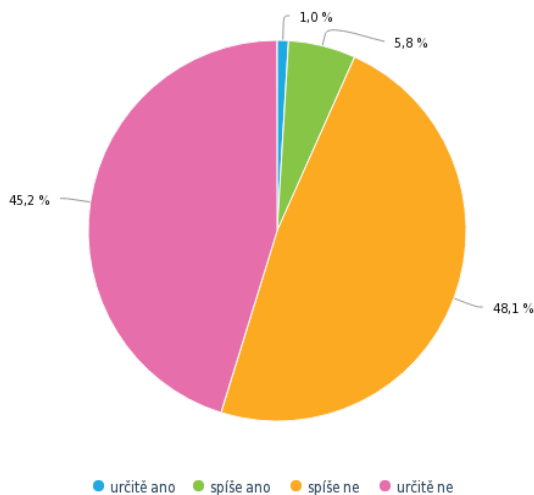

V této otázce měli respondenti možnost zaškrtnout až tři eventuality situací, které by měly vést k odstoupení politika. První dva důvody byly v obou skupinách stejné – odsouzení za trestný čin (sk. 1: 68 %, sk. 2: 80 %) a nejasný původ financí, majetku (sk. 1: 58 %, sk. 2: 64 %). Překvapivou volbou mládeže pro mě byl třetí nejčastěji uváděný důvod – obvinění z trestného činu, kdy tuto odpověď zvolilo 45 % dotázaných studentů. Vzhledem k tomu, že se jednalo o mládež ve věku kolem 18 let a tím pádem také kolem hranice plné trestní odpovědnosti, předpokládala jsem lepší informovanost a orientaci v otázce presumpce nevin. Ve skupině 2 byla třetím nejčastěji uváděným důvodem vědomá lež (54 %) následovaná nevhodným chováním a vulgaritou (30 %). Ženy i muži v obou skupinách odpovídali podobně a odpovědi významným způsobem neovlivnilo ani dosažené vzdělání nebo věk. Obě skupiny shodně za důvod k odstoupení nepovažují nevěru (tuto možnost označila necelá 2 % dotázaných).

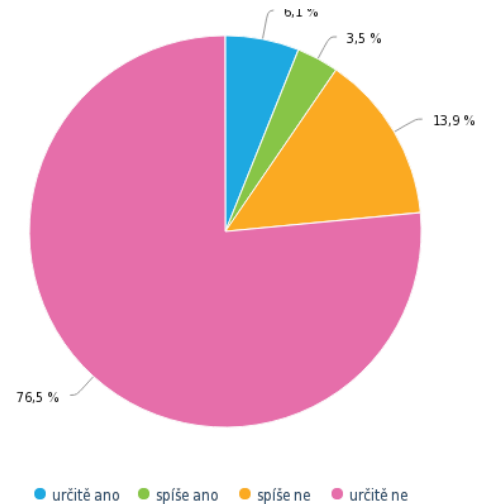
Srovnání: Obě skupiny shodně jako důvod k odstoupení politika nejčastěji označily odsouzení za trestný čin a následně nejasný původ financí, majetku. Ve skupině 1 je volbou tři obvinění z trestného činu, což ukazuje na nedostatečné právní povědomí u studentů.

Otázka č. 8: Plánujete být v budoucnu/jste politicky aktivní (člen nebo podporovatel strany/hnutí, nezávislý kandidát)?

Graf č. 20 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 21 – skupina 2 (zdroj: autor)

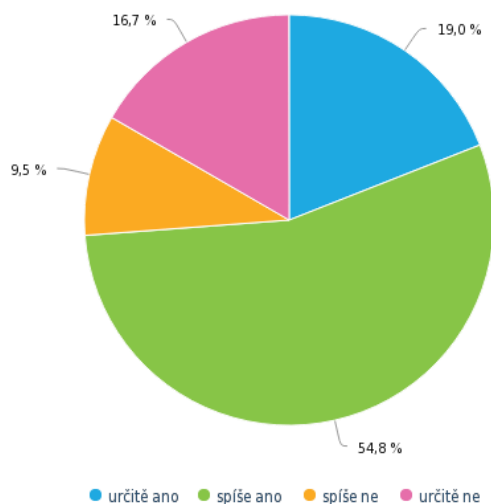
Otázka na možnou aktivní politickou participaci dopadla u studentů ještě hůře než zájem o dění na komunální úrovni – aktivní zapojení do politiky spíše nebo určitě nezvažuje 91 % dotázaných, určitě ano odpovědělo pouhé 1 %. Ani ve skupině 2 není ochota k aktivní účasti na politické scéně o mnoho lepší, variantu spíše nebo určitě ne označilo 81 % respondentů. Pohlaví nehraje roli v žádné skupině. Přestože obě skupiny vyjadřují výraznou nespokojenost s politickou kulturou, aktivní podíl na poli politiky převzít nechtějí.

Srovnání: V obou skupinách převažuje neochota k aktivní participaci v politice.

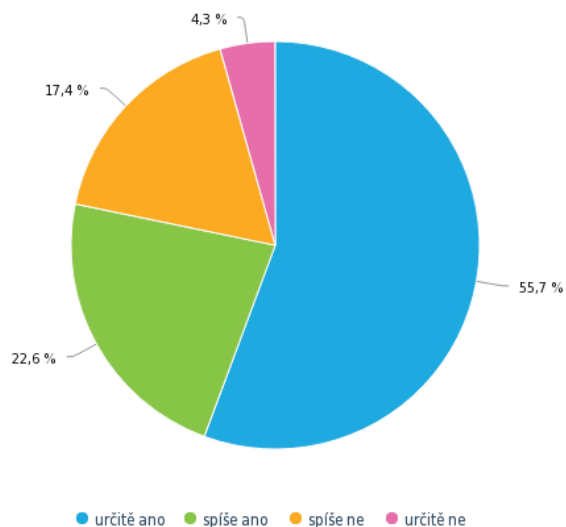
5.4.3 Postoj k volbám

Otázka č. 9: Komunálních voleb se zúčastním.

Graf č. 22 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 23 – skupina 2 (zdroj: autor)

Z odpovědí na některé z předchozích otázek vyplynulo, že se mládež o komunální politiku příliš nezajímá, našlo se i poměrně vysoké procento těch, kteří zvolili odpověď nevim/nezajímá mě to na otázku po stavu současné politické kultury. Osobní zapojení pak odmítá převážná většina dotázaných studentů. O to větším překvapením pro mě byly v této skupině¹⁰⁷ výsledky v otázce účasti v komunálních volbách¹⁰⁸. Odpověď určitě nebo spíše ano zvolilo 80 % dívek, chlapci deklarovali ochotu zúčastnit se komunálních voleb v pouhých 33 %. Nadprůměrný zájem o účast v komunálních volbách je také u těch, jejichž postoje ovlivňují média (88 %) a rodina (77 %). Naopak těch, kteří uvedli, že jejich postoje nikdo neovlivňuje, bylo k volbám ochotných přijít 64 %, o 11 % méně, než je průměrná plánovaná účast (74 %). Z těch, kteří nejsou se stavem politické kultury vůbec spokojeni, se celá třetina vyjádřila, že se komunálních voleb určitě nezúčastní.

Ve skupině 2 odpovědělo, že se komunálních voleb zúčastní, určitě nebo spíše ano 78 % respondentů. V této skupině ochotu k účasti projeví více muži (81 %) než ženy (77 %), i když rozdíl není tak výrazný jako u studentů. Kritérium vzdělání významnou roli u této otázky nehraje, pouze absolventi VOŠ odpovídali určitě nebo spíše ano jen v 66 %, také věk není podstatný a mezi jednotlivými kategoriemi jsou pouze nepatrné rozdíly. Průměru

¹⁰⁷ Resp. podskupině studentů, kteří v době konání voleb měli volební právo

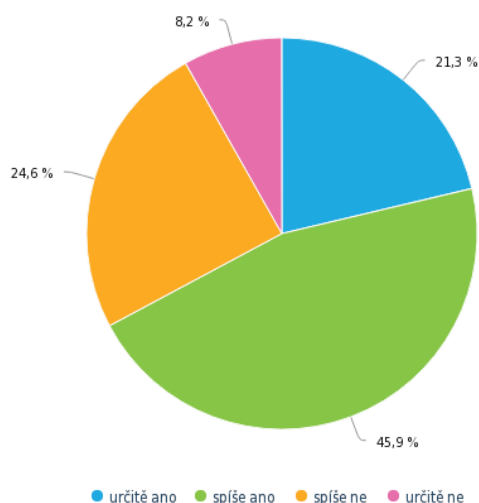
¹⁰⁸ Volby do zastupitelstev obcí v roce 2014

se nevymyká ani ta část respondentů, kteří nejsou spokojeni s politickou kulturou a jsou tedy ochotni alespoň svým hlasem ve volbách usilovat o zlepšení situace. Očekávatelný byl výsledek u politicky aktivních účastníků šetření – ke komunálním volbám se chystalo určitě nebo spíše ano 100 % dotázaných.

Srovnání: Těch, kteří se rozhodli zúčastnit komunálních voleb, je v obou skupinách výrazná většina - cca 3/4 dotazovaných. Ve skupině 1 je třikrát více těch, kteří odpovídali, že účast nezvažují, než ve skupině 2.

Otázka č. 10: Kdybych mohl/a volit, zúčastnil/a bych se komunálních voleb.

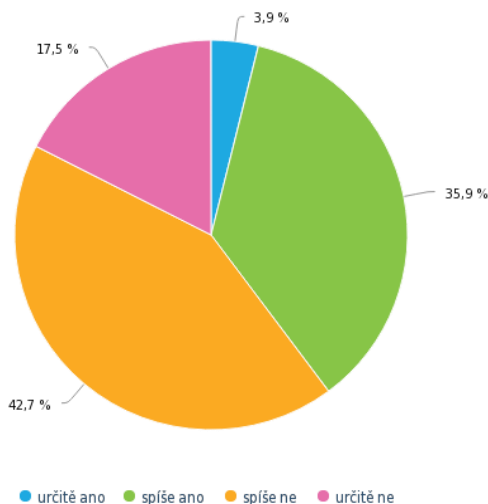
Graf č. 24 – skupina 1 (zdroj: autor)

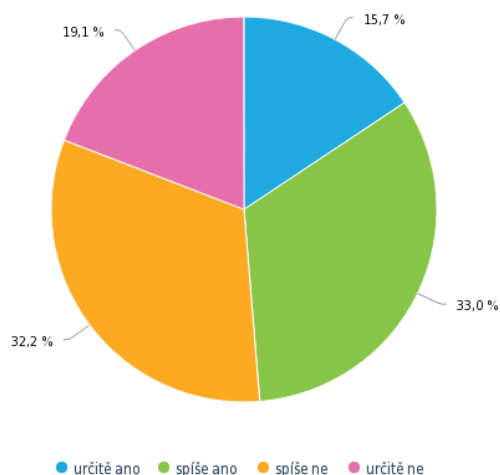
Tato otázka byla položena pouze skupině 1, voleb se někteří studenti nemohli zúčastnit, protože nedosáhli potřebného věku. Přesto mě jejich názor na možnost účasti zajímal a předpokládala jsem, že bude obdobný jako u těch studentů, kteří touto podmínkou již omezeni nejsou. Výsledek tuto domněnku nepotvrdil. Mezi oběma podskupinami studentů, kteří si zvolili odpověď určitě ano a voleb se tak chtěli/chtěli by zúčastnit, je rozdíl takřka 9 %. Těch, kteří se přiklonili v podskupině neplnoletých k odpovědi spíše ne je více dokonce o 15 % než v podskupině těch, co se voleb účastnit mohou. Tento rozdíl si vysvětluji tím, že se podskupině neplnoletých studentů vzhledem k věku otázka mohla jevit pouze teoretická a odpovídali tak bez hlubšího zamyšlení nebo s pocitem, že je vlastně jedno, jak ji zodpoví.

Otázka č. 11: V komunálních volbách dávám (dal/a bych) přednost spíše velkým zavedeným politickým stranám/hnutím (např. ODS, KDU-ČSL, ČSSD, Zelení) před menšími nebo nově vzniklými politickými stranami/hnutími (např. Žít Brno, A co Brno?, Piráti, ANO 2011 apod.)

Graf č. 25 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 26 – skupina 2 (zdroj: autor)

Menším nebo nově vzniklým stranám/hnutím dává přednost 60 % dívek i chlapců (bez ohledu na pohlaví) ze skupiny 1. Studenti, kteří odpovídali, že jejich postoje ovlivňuje rodina, tuto možnost vybrali výrazně méně často, a to v 42 % a podporují tak spíše zavedené, tradiční strany. Naopak vysoké procento těch, které ovlivňují média, se pro tuto možnost rozhodlo (72 %) a podobně se rozhodovali i ti, kteří spoléhají na vlastní úsudek (66 %). Z těch, co by se komunálních voleb spíše zúčastnilo, dává přednost menším nebo nově vzniklým stranám/hnutím 78 % studentů. V průměrných hodnotách se pohybuje podpora těmto stranám mezi těmi, co jsou nespokojeni se současnou politickou kulturou a je tedy zřejmé, že ke změně není ani v této kategorii respondentů velká ochota. Za zmínku stojí ještě jeden fakt – žádný z potenciálních voličů nových a menších stran ve skupině 1 se nerozhoduje podle předvolební kampaně.

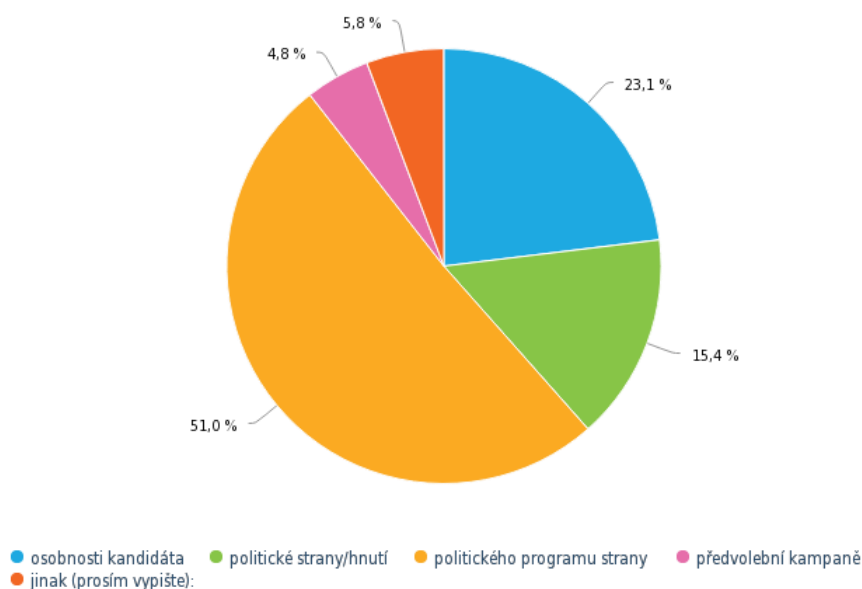
Ve skupině 2 ztrácí tradiční strany na menší nebo nově vzniklé strany/hnutí jen mírně, menší a nová uskupení získala podporu 53 % respondentů. Názory žen a mužů se v této otázce liší jen nepatrně. Na konzervativní postoj má vliv věk – nejméně zastánců mají nové strany mezi respondenty ve věku 51-65 let (40 %), nejvíce ve věkové kategorii 25-40 let (59 %), kde se podpora menším a nově vzniklým stranám/hnutím blíží podpoře deklarované studenty. Také faktor vzdělání má na odpovědi vliv – lidé s VŠ vzděláním zastávají spíše konzervativní přístup a podporují tradiční strany (54 %), absolventi SOŠ a SOÚ vyjadřují podporu spíše novým či menším uskupením (57 %). Ve skupině těch,

kteří odpovídali, že se voleb určitě nebo spíše zúčastní, mírně převládá konzervativní přístup (51 %). Novým či menším uskupením nahrává při rozhodování volební program, podle něj by se pro ně rozhodlo 63 % respondentů, předvolební kampaň pak neovlivňuje žádného z potenciálních voličů.

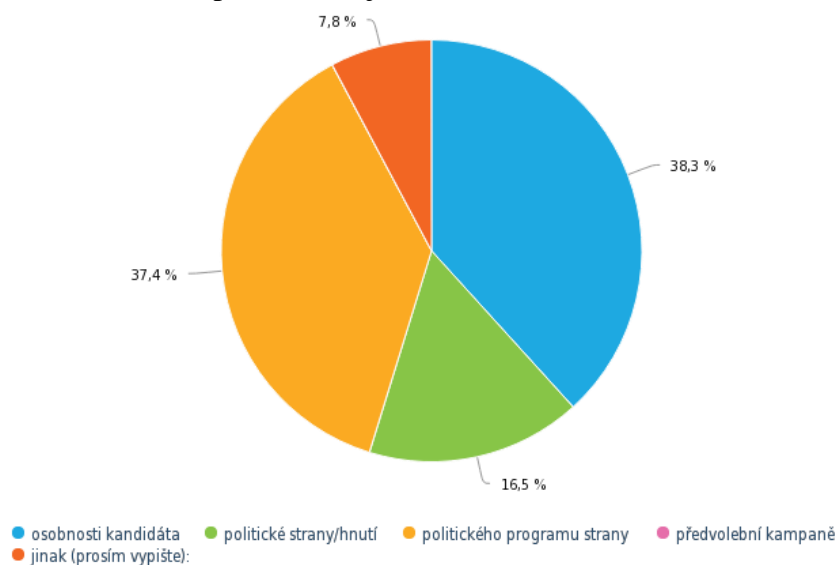
Srovnání: Obě skupiny vyjádřily podporu novým či menším stranám/hnutím, ve skupině 1 je tato podpora výraznější. Přesto zůstává počet podporovatelů zavedených stran poměrně vysoký.

Otázka č. 12: Při výběru se rozhodují podle:

Graf č. 27 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 28 – skupina 2 (zdroj: autor)

Pro studenty je v jejich rozhodování nejdůležitější politický program, tuto variantu zvolilo 51 % z nich, u dívek je počet těch, pro které je program nejdůležitějším kritériem, 53 %. Není podstatné, zda preferují nové nebo zavedené strany. Dívky mají mírně větší počet odpovědí i u druhé nejčastěji zmiňované možnosti, osobnosti kandidáta (26 %). Ti, kteří zvolili jako odpověď „jiné“, nejčastěji zmiňovali kombinaci uváděných možností. Chlapci více než dívky připisují důležitost politické straně (37 %). Předvolební kampaň mladé lidi oslovuje minimálně. Pokud jsou postoje studentů ovlivněny nejvíce rodinou, pak se rozhodují podle programu v 63 %. Vliv médií se projevuje u mládeže shodnou preferencí politického programu a osobnosti kandidáta, každý získal 1/3 odpovědí.

Ve skupině 2 je nejvíce těch, co se rozhodují podle osobnosti kandidáta (38 % - 45 % žen a 22 % mužů), v těsném závěsu je volba podle politického programu strany (37 % - 39 % žen a 34 % mužů). U mužů má před osobností kandidáta přednost varianta politické strany (28 %). Z hlediska věku je osobnost kandidáta nejdůležitější pro kategorii 51-65 let (60 %) a 41-50 let (43 %). V kategorii 25-40 let se respondenti nejčastěji rozhodují podle programu. Obě kritéria získala shodný počet odpovědí v kategorii lidí s VŠ vzděláním (36 %) a s maturitou (46 %). Předvolební kampaň není rozhodující pro žádného respondenta. Odpověď „jiné“ pak zahrnovala převážně dosavadní konání politiků, jejich názory a vystupování.

Shrnutí: Skupina 1 se v nadpoloviční většině rozhoduje podle politického programu strany, ve skupině 2 je tato varianta na druhém místě, ovšem jen velmi těsně za osobností kandidáta. Předvolební kampaň není rozhodující ani pro jednu skupinu.

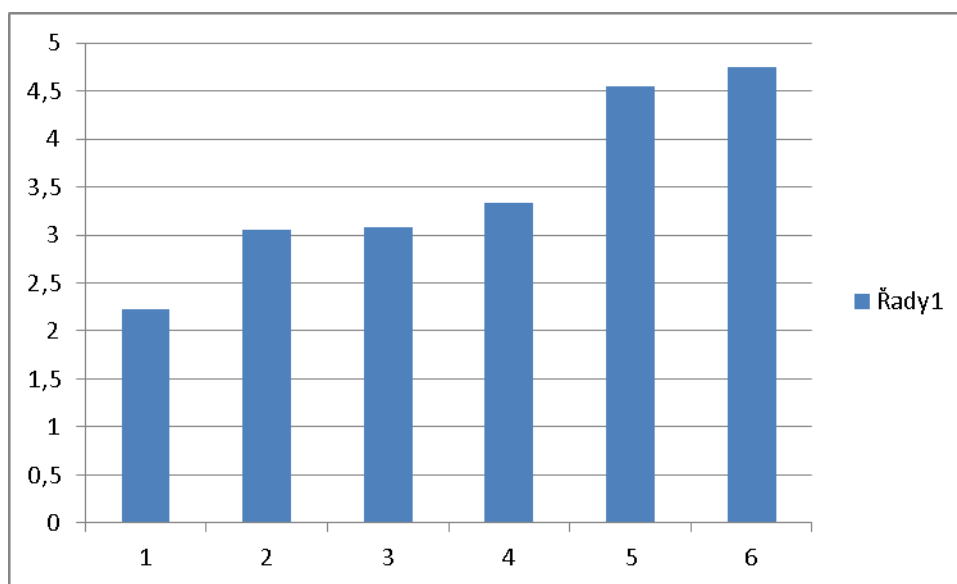
Otázka č. 13: Jaké je podle Vašeho názoru pořadí důležitosti voleb? (seřad'te

1 - nejdůležitější až 6 - nejméně důležité)

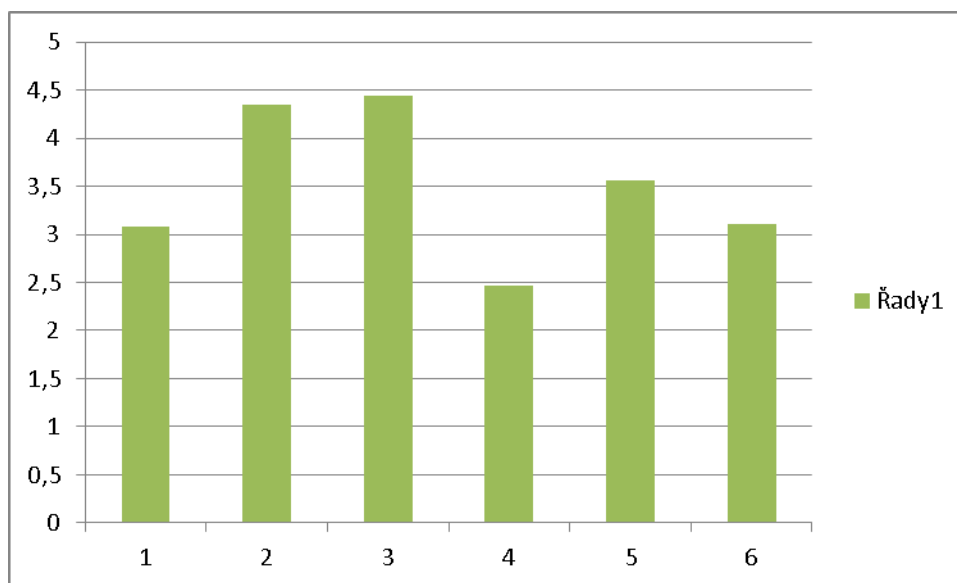
Popis sloupců:

- 1 – volby prezidenta republiky
- 2 – volby do Evropského parlamentu
- 3 – volby do Senátu Parlamentu ČR
- 4 – volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR
- 5 – volby do zastupitelstev krajů
- 6 – volby do zastupitelstev obcí

Graf č. 29 – skupina 1 (zdroj: autor)

Graf č. 30 – skupina 2 (zdroj: autor)

V období před konáním voleb do Evropského parlamentu v roce 2014 agentura STEM¹⁰⁹ a CVVM SOÚ AV ČR¹¹⁰ uskutečnily šetření, ve kterém zjišťovaly názor občanů na důležitost jednotlivých typů voleb. V obou případech na pomyslnou první příčku dosáhly

¹⁰⁹ Opak. citace 102

¹¹⁰ ČADOVÁ, N. *Důležitost jednotlivých typů voleb očima veřejnosti – březen 2014*. Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. 2014 [cit. 20.3.2015 13:20]. Dostupné z: <<http://cvvm.soc.cas.cz/volby-a-strany/dulezitest-jednotlivych-typu-voleb-ocima-verejnosti-brezen-2014>>

volby komunální, velmi těsně následované volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, resp. volbou prezidenta republiky. V šetření prováděném v rámci praktické části této diplomové práce se výsledky s názory respondentů uváděných průzkumů neshodují, a to zvláště ve skupině 1. Za nejdůležitější považuje komunální volby pouhých 6 % respondentů, přičemž největší zastání mají mezi těmi, jejichž postoje ovlivňuje rodina (9 %). Naopak za nejméně důležité je považuje 19 % studentů. Ve skupině 1 je jako nejdůležitější uváděna volba prezidenta republiky (42 %), takřka stejnou důležitost připisují studenti volbám do Evropského parlamentu a volbám do Senátu Parlamentu ČR. Ve skupině 2 respondenti za nejdůležitější považují volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Pro tuto možnost se rozhodli ve 38 % případů. Volba prezidenta republiky a volby do zastupitelstev obcí mají v této skupině shodnou podporu 28% dotazovaných. Tato skupina považuje za nejméně důležité volby do Senátu Parlamentu ČR (1 %).

Srovnání: Pro obě skupiny je důležitá volba prezidenta republiky. Skupina 1 považuje komunální volby za nejméně důležité, naopak pro skupinu 2 je jejich důležitost na stejné úrovni jako volba prezidenta republiky.

5.5 Vyhodnocení dotazníku

Získané informace byly podrobeny analýze s cílem potvrdit nebo vyvrátit hypotézy stanovené na počátku výzkumu. Celkové shrnutí je rozděleno do dvou částí – rozboru hypotéz a diskuze.

1) Rozbor stanovených hypotéz

H 1: Veřejnost nemá zájem participovat na aktivním politickém životě.

Získaná data hypotézu potvrzují. U studentů výzkum ukázal na jasný nezájem – aktivní zapojení do politiky spíše nebo určitě nezvažuje 91 % dotázaných, určitě ano odpovědělo pouhé 1 %. Tato skupina odpovídala záporně i v otázce zájmu o politické dění na komunální úrovni - vůbec nebo spíše nezajímá 80 % mladých. Lépe dopadla otázka týkající se plánované účasti v komunálních volbách, určitě nebo spíše ano odpovědělo 74 % dotázaných. Výrazně častěji odpovídaly kladně dívky, lze tak říci, že přes nezájem do politiky aktivně zasahovat ve formě participace, jejich plánovaná účast v komunálních volbách je příkladná.

Ani ve skupině 2 není ochota k aktivní účasti na politické scéně o mnoho lepší, variantu spíše nebo určitě ne označilo 81 % respondentů. Při pohledu na otázku zájmu o politické dění na komunální úrovni je přístup v této skupině odlišný, zde se o dění zajímá nadpoloviční většina (53 %) respondentů. Na otázku plánované účasti v komunálních volbách odpovědělo určitě nebo spíše ano 78 % respondentů. V této skupině ochotu k účasti projeví více muži (81 %) než ženy (77 %).

Lze tedy říct, že i když ochota k aktivní účasti v politice jako člen strany/hnutí nebo nezávislý kandidát je nepatrná, lidé chtějí využít svoje právo svobodně si zvolit svého zástupce do orgánu obecních zastupitelstev.

H 2: Veřejnost není spokojená se stavem současné politické kultury

Nespokojenost převládá v obou skupinách, i když ve skupině 1 je také poměrně značná část těch, kteří označili odpověď nevím/nezajímá mě to a tím míra nespokojenosti poklesla na 79 % oproti 91 % ve skupině 2. V této skupině jsou mírně nespokojenější ženy (91 %) než muži (87 %). Výsledky výzkumu tak hypotézu potvrdily.

K zamyšlení je skutečnost, že v takto silně nespokojené část veřejnosti se najde jen velmi málo těch, kteří se chtějí vlastním přičiněním na dění podílet. Otázka, proč tomu tak může být, je nastíněna v jiné části práce a jistě by byla i zajímavým podnětem pro další výzkumné šetření.

H 3: Veřejnost netoleruje u politiků nevyjasněné finanční a majetkové záležitosti

Hypotéza byla potvrzena. Nejasný původ financí, majetku jako důvod k odstoupení politika uvedly shodně obě skupiny jako druhý nejzávažnější (sk. 1: 58 %, sk. 2: 64 %)¹¹¹. Nejčastějším důvodem bylo odsouzení za trestný čin (sk. 1: 68 %, sk. 2: 80 %). Mládež jako třetí nejčastěji uváděný důvod zvolila obvinění z trestného činu (45 %). Volba této možnosti by měla být výstražným znamením pro pedagogy vyučující společenskovední předměty. V dnešní době může kdokoliv obvinít kohokoliv a náš právní řád našťestí ctí presumpci nevin. Společnost a škola ovlivňuje postoje v této skupině v necelých 7 %. Je

---

¹¹¹ V této otázce měli respondenti možnost zaškrtnout až tři možnosti situací, které by měly vést k odstoupení politika, součet procentuálního vyjádření všech odpovědí je tedy vyšší než 100.

tedy široký prostor nejen pro výchovné a vzdělávací působení, ale hlavně v tom, aby se mladí lidé na školu více spoléhali.

Obě skupiny shodně za důvod k odstoupení nepovažují nevěru (tuto možnost označila necelá 2 % dotázaných).

H 4: Mládež preferuje spíše menší a nově vznikající strany a hnutí, ostatní respondenti dávají přednost zavedeným stranám.

Menším nebo nově vzniklým stranám/hnutím dává přednost 60 % dívek i chlapců (bez ohledu na pohlaví) ze skupiny 1. Průměrné hodnoty podpory těmito uskupením mezi těmi, co jsou nespokojeni se současnou politickou kulturou ukazuje, že ke změně není ani v této kategorii respondentů velká ochota. Za zmínku stojí i skutečnost, že žádný z potenciálních voličů nových a menších stran ve skupině 1 se nerozhoduje podle předvolební kampaně.

Ve skupině 2 ztrácí tradiční strany na menší nebo nově vzniklé strany/hnutí jen mírně, menší a nová uskupení získala podporu 53 % respondentů. Názory žen a mužů se v této otázce liší jen nepatrně. Novým či menším uskupením nahrává při rozhodování volební program, podle něj by se pro ně rozhodlo 63 % respondentů, předvolební kampaň pak neovlivňuje žádného z potenciálních voličů. Konzervativní postoj zastávají pouze respondenti ve věku 51-65 let, kteří by volili zavedené strany v 60 %. Získaná data tak hypotézu potvrdila pouze v první části, ve druhé části byla falsifikována.

Vzhledem k tomu, že značná část respondentů obou skupin přikládá velký význam při svém rozhodování politickému programu strany, je důležité s mladými lidmi nad tématy diskutovat. Mnohdy nereálné sliby je třeba ukázat v pravém světle a vysvětlit jejich důsledky. To platí o všech volbách, nejen těch, které byly předmětem výzkumu.

2) Diskuze

Zkoumání vlivu politické kultury na postoje veřejnosti má vysokou poznávací hodnotu pro celou společnost. Získané informace se mohou stát ukazatelem pro hledání a nalezení předpokladů budoucího politického vývoje.

Výzkum přinesl pohled na politickou socializaci dvou skupin občanů a umožnil jejich komparaci. Získaná data ukazují, že lidé nejsou se současným stavem politické kultury v České republice spokojeni, k této otázce se stavěly velmi kriticky obě skupiny. Mezi mladými lidmi se však našla i značná část, která projevila nejistotu nebo nezáměr. Nezáměr

projevují i v otázce politického dění na komunální úrovni a ochota k aktivnímu zapojení do politiky je propastně nízká. Příčiny tohoto odmítavého přístupu v obou skupinách respondentů by mohly být námětem výuky či předmětem dalšího výzkumu.

Výzkum také ukázal, že lidé chtějí využívat svoje volební právo, alespoň tedy na komunální úrovni. Úvahy prezidenta o zavedení povinné volební účasti tak považují za nutné předložit k diskuzi široké veřejnosti. Jak známo, cesta do pekel bývá dlážděna dobrými úmysly a značná část veřejnosti k jakémukoliv direktivnímu přístupu v otázkách lidských práv a svobod zaujímá odmítavé stanovisko.

Výzkum ukázal i určité mezery v právním povědomí mladých lidí. Pokud 45 % dotázaných studentů mezi třemi nejčastějšími důvody pro odstoupení politika z funkce uvede obvinění z trestného činu, lze tuto skutečnost jen stěží přičítat vysoce uvědomělému mravnímu postoji dotazovaných. Také v otázce důležitosti jednotlivých voleb byl pro mě výsledek skupiny studentů překvapením. První místo získala volba prezidenta republiky. I zde se zamýšlím, jestli studenti znají pravomoci prezidenta a jeho roli nebo zda prostě nejvyšší důležitost těmto volbám přisoudili pouze proto, že prezident je pro ně oficiální hlavou státu, určitým ekvivalentem feudální korunované hlavy. Z tohoto pohledu by bylo prospěšné, aby koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže věnovala tématu politické socializace zvýšenou pozornost. Taktéž podpora projektů společnosti Člověk v tísni, zaměřených na mládež, může významným způsobem přispět k tomu, že se mladí lidé budou v problematice lépe orientovat a projeví o ni zvýšený zájem.

ZÁVĚR

Česká veřejnost hodnotí současnou politickou kulturu velmi kriticky. Tato skutečnost vyplývá z výzkumů renomovaných agentur, které pravidelně zkoumají názory občanů na instituce či jednotlivé politiky i z provedeného šetření v praktické části této práce. Svou úlohu v tomto postoji sehrává povaha našeho národa, kdy nadávat na všechno a všechny, politiku a politiky nevyjímaje, je našim charakteristickým rysem. Nadšení z porevolučního období roku 1989 se už dávno vytratilo v každodenní realitě a skeptickému pohledu nahrávají i média. Naše země a její občané se potýkají s dědictvím minulého režimu, kdy bylo obvyklé hledět si svého, k věcem veřejným se nevyjadřovat a občansky se angažovat jen do té míry, kdy angažovanost mohla přinést osobní prospěch nám nebo blízkým. Tento přístup u většiny přetrvává a spolu s pocitem marnosti, rezignace, nechutí sám za sebe přispět ke změně v důsledku znamená, že lidé odmítají odpovědnost v politickém životě. Politická angažovanost se tak projevuje pouze v pasivní formě, kdy každý ví, jak by se měl či neměl politik nebo strana chovat, ale občanskou nespokojenost vyjadřuje v lepším případě podpisem petice, účastí na demonstraci, v tom horším láteřením u piva. Nebo ještě hůře podporou názorově extrémních skupin.

V dnešní době má každý občan starší osmnáct let právo svobodně se zúčastnit voleb a dát svůj hlas straně či kandidátovi, kteří jsou mu názorově nejbližší. Právo, které v minulosti nebylo samozřejmostí. Přesto dnes lidé tuto možnost nevyužívají podle očekávání a některé typy voleb je nechávají zcela lhostejnými. Šetření prováděné v rámci této práce ukázalo, že ochota přijít ke komunálním volbám je vcelku vysoká a účast na těchto volbách v městech a obcích tento fakt potvrdila. Přesto však data ukázala, že mladí lidé o politické dění na komunální úrovni nemají zájem.

Nechci se smířit se rčením „starého psa novým kouskům nenaučíš“ a vědomě tak rezignovat na současný stav. Jsem přesvědčená, že Česká republika je demokratická země s demokratickými tradicemi, dostupným vzděláním a poměrně stabilní životní úrovní. Každý se může svobodně vyjadřovat, rozhodovat, demokratickým způsobem se podílet na volbě představitelů moci. Rozvoj občanské společnosti má příznivé podmínky. Roli sociální pedagogiky však přesto vidím spíše v oblasti působení na mládež. Politická kultura vědomě i nevědomě, přímo i nepřímo utváří postoje, názory a vztah mladých lidí ke společnosti, podílí se na budování hodnotového žebříčku. Sociální pedagogika musí tato témata otvírat, upozorňovat na korupci, neprůhledné právní vztahy, podezřelé jednání

s rysy trestného činu i na „obyčejné“ chyby. Vytrvale se snažit ovlivňovat nejen tvorbu zákonných i obecně platných pravidel, ale hlavně myšlení a chování lidí.

Stát pak může pomoci zaměřením své pozornosti na obsahovou stránku koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže a také jasným určením kompetencí a pravidel pro činnost sociálního pedagoga.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ADAMOVIÁ, Lenka, Vladislav DUDÁK a Václav VENTURA. *Základy filosofie, etiky: základy společenských věd: pro střední školy*. 4. vyd. Praha: Fortuna, 2004, 149 s. Základy společenských věd, III. ISBN 80-716-8905-X.

AL], Drawings by PANCHO *Compass: a manual on human rights education with young people*. 2nd ed. Strasbourg: Council of Europe Pub, 2002. ISBN 9287148805.

ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. 1. vyd. Překlad Karel Šprunk. Praha: Zvon, 1994, 292 s. ISBN 80-711-3111-3.

ALMOND, Gabriel a Sidney VERBA. *The civic culture: political attitudes and democracy in five nations*. [New ed.]. Newbury Park, Calif.: Sage Publications, c1989, vii, 379 p. ISBN 08-039-3558-7.

BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. 2. vyd. Překlad Otakar Vochoč. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011, 431 s. POST, 9. sv. ISBN 978-807-4190-476.

BERNARD, J. *Individuální charakteristiky kandidátů ve volbách do zastupitelstev obcí a jejich vliv na volební výsledky*. Sociologický časopis [online]. 2012 [cit. 3.12.2014 14:00], s. 615-617. Dostupné z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/0e40bc717f53cebdb64cc36b61382a3234873f3a_613-640.pdf

Bližící se volby do Evropského parlamentu? Podle lidí jsou ze všech voleb nejméně důležité a jejich význam se postupně snižuje. Středisko empirických výzkumů [online]. 2014 [cit. 28.12.2014 14:00]. Dostupné z: <<http://www.stem.cz/clanek/2887>>

BLÍŽKOVSKÝ, R. ; NĚMEC, J. *Právní úprava volebních povinností ve vybraných zemích*. NUŠL [online]. 2013 [cit. 01.11.2014 11:05], s. 2. Dostupné z:

http://invenio.nusl.cz/record/136189/files/nusl-136189_1.pdf

BRANDER, Patricia. *Kompas: manuál pro výchovu mládeže k lidským právům*. Vyd. 1. Překlad Eva Potužníková, Martin Potužník. Praha: Argo, 2006, 422 s. ISBN 80-720-3827-3.

ČADOVÁ, N. *Důležitost jednotlivých typů voleb očima veřejnosti – březen 2014*. Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. 2014 [cit. 20.3.2015 13:20]. Dostupné z:

<<http://cvvm.soc.cas.cz/volby-a-strany/dulezitest-jednotlivych-typu-voleb-ocima-verejnosti-brezen-2014>>

ČADOVÁ, N. *Postoje občanů k fungování demokracie v ČR – únor 2014*. CVVM [online]. 2014 [cit. 16.08.2014 13:00]. Dostupné z:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7190/f3/pd140305.pdf>

ŘURĐOVIČ, M. *Občané o fungování politického systému – únor 2012*. CVVM [online]. 2012 [cit. 16.08.2014 13:00]. Dostupné z:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6772/f3/pd120305.pdf>

ELKINS, D. J., SIMEON, R. E. B. *A cause in search of its effect, or what does political culture explain?* [online]. 1979 [cit. 28.06.2014 13:03], s. 127. Dostupné z:

<<http://chenry.webhost.utexas.edu/core/Course%20Materials/ElkinsCPol1979/0.pdf>>

FIALA, P. *Politika jak má být*. Právý břeh [online]. 2013 [cit. 20.08.2014 18:01].

Dostupné z: <<http://www.pravybreh.cz/2013/09/21/petr-fiala-politika-jaka-ma-byt/>>

FIALA, Petr. *Politika, jaká nemá být*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, 163 s. ISBN 978-807-3252-168.

HANLEY, S. *Dynamika utváření nových stran v České republice v letech 1996 – 2010: hledání možných příčin politického zemětřesení*. Sociologický časopis [online]. 2011 [cit. 4.11.2014 14:00], s. 115–16. Dostupné z:

<http://sreview.soc.cas.cz/uploads/233e7e30053fa385f75b372a513527ddec24a7a9_Hanley%20SC%201-2011.pdf>

HANZLOVÁ, P. *Vedení brněnské ODS přiznalo porážku a odstoupilo. Musí dojít ke změně, tvrdí*. Brněnský deník.cz [online]. 2014 [cit. 27.10.2014 12:15]. Dostupné z:

<http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/oblastni-rada-brnenske-ods-rezignovala-kvuli-spatnym-vysledkum-voleb-20141014.html>

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 774 s. ISBN 80-717-8303-X.

HRADEČNÁ, Marie. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum, vydavatelství Univerzity Karlovy, 1998, 89 s. ISBN 80-718-4015-7.

Index vnímání korupce 2014. Transparency International [online]. 2014 [cit. 14.1.2014 12:30]. Dostupné z: <<http://www.transparency.cz/vysledky-zebricku-zemi-podle-indexu-vnimani-korupce-2014/>>

Informovanost a participace mládeže. Národní registr výzkumu o dětech a mládeži [online]. 2009 [cit. 5.11.2014 12:40]. Dostupné z: <<http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1259754857.pdf>>

Jak se ze studentů stávají občané. iReportér [online]. 2009 [cit. 5.11.2014 10:35]. Dostupné z: <<http://www.ireporter.cz/2009/11/20/jak-se-ze-studentu-stavaji-obcane/>>

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník.* Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.

KELLER, Jan. *Nedomyšlená společnost.* Vyd. 4. Brno: Doplněk, 2003, 125 s. ISBN 80-723-9091-0.

KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu.* Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, 158 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2941-5.

KOTZIAN, R. *K návrhu aktivistů na konání referenda v roce 2016.* Brno+ [online]. 2014 [cit. 20.11.2014 15:20]. Dostupné z: <<http://www.brnoplus.cz/?p=417>>

KOTZIAN, R. *Koalice porušuje vlastní zákaz rozhodovat o nádraží.* Brno+ [online]. 2014 [cit. 30.12.2014 16:40]. Dostupné z: <http://www.brnoplus.cz/?p=456>

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-807-3673-833.

KRAUS, Blahoslav. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky.* Brno, 2001, 199 s. ISBN 80-731-5004-2.

KŘÍŽKOVSKÝ, Ladislav a Karolina ADAMOVÁ. *Základy politologie.* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992, 199 s. ISBN 80-205-0290-4.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie.* 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MASARYK, Tomáš Garrique. *Ideály humanitní /.* 2. vyd. Praha: Melantrich, 1990, 127 s. ISBN 80-7023-036-3.

MASARYK, Tomáš Garrique a Koloman GAJAN. *O demokracii: výber ze spisů a projevů*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1991, 155 p. ISBN 80-702-3110-6.

MAZANCOVÁ, H., SAMEK M. Lidé mohutně vypískali Zemana. Před rajčaty ho chránila ochranka. Lidovky.cz [online]. 2014 [cit. 20.11.2014 12:45]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/lide-mohutne-vypiskali-zemana-dky-/zpravy-domov.aspx?c=A141117_150111_ln_domov_sm>

MOŽNÝ, Ivo. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 207 s. ISBN 80-717-8624-1

MÜLLER, Karel. *Politická sociologie: politika a identita v proměnách modernity*. 2., rozš. vyd., Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 270 s. ISBN 978-807-3803-940.

MÜHLPACHR, P. et al. *Sociální pedagogika II*. Brno: IMS, 2011.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.

Nečas předal demisi. Zeman dal stranám čas do pátku, aby se dohodly. E15.cz [online]. 2013 [cit. 17.6.2013 19:45]. Dostupné z: <<http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/online-necas-predal-demisi-zeman-dal-stranam-cas-do-patku-aby-se-dohodly-998688>>

PECKA, Emanuel. *Politická kultura v ČR*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000, 221 s. ISBN 80-245-0017-5.

PONĚŠICKÝ, Jan. *Člověk a jeho postavení ve světě: filozofické otázky - psychologické odpovědi*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 2006, 266 s. ISBN 80-725-4861-1.

Právní stát: Teorie praxe. Jiří Pehe [online]. 1997 [cit. 16.08.2014 12:00]. Dostupné z: <<http://www.pehe.cz/prednasky/1997/pravni-stat-teorie-praxe>>

Protesty proti Zemanovi pokračují, v Brně se s červenou kartou sešlo 150 lidí. Reflex [online]. 2014 [cit. 4.1.2014 14:50]. Dostupné z: <<http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/60680/protesty-proti-zemanovi-pokracuji-v-brne-se-s-cervenou-kartou-seslo-150-lidi.html>>

RADVAN, Eduard a Michal VAVŘÍK. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: IMS, 2009.

Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life. Council of Europe [online]. 2003 (upravená verze, původní znění „Charty“ je z r. 1992) [cit. 6.11.2014 13:00]. Dostupné z:

<http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Coe_youth/Participation/COE_charter_participati on_en.pdf>

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: Srovnávací analýza demokratických politických systémů.* 1.vyd. Praha: Portál, 2002, 207 s. ISBN 80-717-8628-4.

SKOVAJSA, Marek. *Politická kultura: přístupy, kritiky, uplatnění ve zkoumání politiky.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006, 207 s. ISBN 80-246-1136-8.

Spokojenost s politickou situací je nejvyšší od voleb v roce 2006, významně vzrostl také podíl lidí, podle nichž se naše společnost vyvíjí správným směrem. Středisko empirických výzkumů [online]. 2014 [cit. 16.08.2014 13:00]. Dostupné z: <<http://stem.cz/clanek/2951>>

STEM: Lidé odchod lékařů nepodporují. MF DNES [online]. 2011 [cit. 04.11.2014 14:40]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp?v=023&r=z_domovaa&idc=1522611>

Studentské volby. Jeden svět na školách [online]. 2014. [cit. 6.11.2014 13:00]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/cz/article/99/Studentske_volby.htm>

SŽDC detailně porovná varianty nového brněnského nádraží. archiweb.cz [online]. 2014 [cit. 20.11.2014 15:10]. Dostupné z:

<<http://www.archiweb.cz/news.php?action=show&type=1&id=16570>>

ŠAMALÍK, František. *Občanská společnost v moderním státě.* 1. vyd. Brno: Doplněk, 1995, 279 s. ISBN 80-857-6545-4.

ŠKODOVÁ, M. *Politická kultura: koncept a mínění české veřejnosti.* CVVM [online]. 2007 [cit. 15.09.2014 14:00]. Dostupné z:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3968/f11/%C5%A0kodo v%C3%A1,%20Mark%C3%A9ta.%20Politick%C3%A1%20kultura_koncept%20a%20m%C3%ADn%C4%9Bn%C3%AD%20%C4%8Desk%C3%A9%20ve%C5%99ejnosti.pdf>

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie.* 1.vyd. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 80-717-8308-0.

Volby do zastupitelstev obcí 10.10-11.10.2014. Volby.cz [online]. 2014 [cit. 29.12.2014 12:45]. Dostupné z:

<<http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=3&xnumnuts=6202&xobec=582786&xstat=0&xvyber=0>>

Volný výklad dle: FIALA, P. *Politika jak má být.* Právý břeh [online]. 2013 [cit. 20.08.2014 18:01]. Dostupné z: <<http://www.pravybreh.cz/2013/09/21/petr-fiala-politika-jaka-ma-byt/>>

Zákon 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách. Zákony online [online]. 1991 [cit. 6.11.2014 13:00]. Dostupné z: <<http://zakony-online.cz/?s93&q93=all>>

Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí. Zákony online [online]. 2001 [cit. 10.11.2014 17:55]. Dostupné z: <<http://zakony-online.cz/?s187&q187=78>>

Zpráva o dotazníkovém šetření na středních školách z roku 2014 včetně porovnání s rokem 2012 a 2009. Jeden svět na školách [online]. 2014 [cit. 6.11.2014 11:50]. Dostupné z:

<https://www.jsns.cz/data/jsns/DOKUMENTY/DOTAZNIKOVE_SETRENI_STREDOSKOLACI_JSNS_2014.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
EU	Evropská unie
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČ	Komunistická strana Československa
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MČ	Městská část
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NIMD	Národní institut dětí a mládeže MŠMT
ODS	Občanská demokratická strana
RMB	Rada města Brna
SOŠ	Střední odborná škola
SOÚ	Střední odborné učiliště
STEM	Středisko empirických výzkumů
STEM/MARK	Marketingový výzkum a analýza dat
SZ	Strana zelených
SŽDC	Správa železniční a dopravní cesty, státní podnik
TOP 09	název politické strany
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠ	Vysoká škola
VV	Věci veřejné, název politické strany
ZMB	Zastupitelstvo města Brna

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Grafy

Graf č. 1: Jak by měla být hodnocena morálka politiků?

Graf č. 2: Podle čeho by měli být politici hodnoceni?

Graf č. 3: Hodnocení vývoje politického systému v ČR v %

Graf č. 4: Spokojenost se současnou politickou situací a názor na vývoj společnosti správným směrem

Graf č. 5: Důležitost jednotlivých typů voleb

Graf č. 6: Pohlaví dotazovaných – skupina 1

Graf č. 7: Pohlaví dotazovaných – skupina 2

Graf č. 8: Typ studia/dosažené vzdělání – skupina 1

Graf č. 9: Typ studia/dosažené vzdělání – skupina 2

Graf č. 10: Věk respondentů – skupina 1

Graf č. 11: Věk respondentů – skupina 2

Graf č. 12: Jaká je míra Vašeho zájmu o politické dění na komunální úrovni? – skupina 1

Graf č. 13: Jaká je míra Vašeho zájmu o politické dění na komunální úrovni? – skupina 2

Graf č. 14: Kdo/co ovlivňuje Vaše postoje? – skupina 1

Graf č. 15: Kdo/co ovlivňuje Vaše postoje? – skupina 2

Graf č. 16: Jste spokojen/á se stavem současné politické kultury? – skupina 1

Graf č. 17: Jste spokojen/á se stavem současné politické kultury? – skupina 2

Graf č. 18: Co by podle Vašeho názoru mělo být důvodem k odstoupení politika?
– skupina 1

Graf č. 19: Co by podle Vašeho názoru mělo být důvodem k odstoupení politika?
– skupina 2

Graf č. 20: Plánujete být v budoucnu/jste politicky aktivní (člen nebo podporovatel strany/hnutí, nezávislý kandidát)? – skupina 1

Graf č. 21: Plánujete být v budoucnu/jste politicky aktivní (člen nebo podporovatel strany/hnutí, nezávislý kandidát)? – skupina 2

Graf č. 22: Komunálních voleb se zúčastním – skupina 1

Graf č. 23: Komunálních voleb se zúčastním – skupina 2

Graf č. 24: Kdybych mohl/a volit, zúčastnil/a bych se komunálních voleb – skupina 1

Graf č. 25: V komunálních volbách dávám (dal/a bych) přednost spíše velkým zavedeným politickým stranám/hnutím (např. ODS, KDU-ČSL, ČSSD, Zelení) před menšími nebo nově vzniklými politickými stranami/hnutími (např. Žít Brno, A co Brno?, Piráti, ANO 2011 apod.) – skupina 1

Graf č. 26: V komunálních volbách dávám (dal/a bych) přednost spíše velkým zavedeným politickým stranám/hnutím (např. ODS, KDU-ČSL, ČSSD, Zelení) před menšími nebo nově vzniklými politickými stranami/hnutími (např. Žít Brno, A co Brno?, Piráti, ANO 2011 apod.) – skupina 2

Graf č. 27: Při výběru se rozhoduji podle (výběr z možností) – skupina 1

Graf č. 28: Při výběru se rozhoduji podle (výběr z možností) – skupina 2

Graf č. 29: Jaké je podle Vašeho názoru pořadí důležitosti voleb? – skupina 1

Graf č. 30: Jaké je podle Vašeho názoru pořadí důležitosti voleb? – skupina 2

Tabulky

Tabulka č. 1: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR - časové srovnání (v %)

SEZNAM PŘÍLOH

P1 – vzor dotazníku – dospělí

P2 – vzor dotazníku – studenti

P3 – informace o způsobu hlasování

PŘÍLOHA P 1: VZOR DOTAZNÍKU – DOSPĚLÍ

Vážení,

prosím Vás o vyplnění krátkého dotazníku. Všechny otázky jsou povinné, a pokud není uvedeno jinak, volte pouze jednu odpověď z výběru. Vaše odpovědi jsou anonymní a budou použity pouze pro účel zpracování empirické části diplomové práce na téma „Politická kultura a sociální klima ve společnosti“. Děkuji za Vaši spolupráci.

Bc. N. Hubatková

1. Jsem:

- žena muž

2. Vzdělání:

- ZŠ
 vyučen/a
 SOŠ nebo SOU s maturitou
 VOŠ
 vysokoškolské

3. Věk

- 18–25
 26–40
 41–55
 56–65
 více než 65

4. Jaká je míra Vašeho zájmu o politické dění na komunální úrovni?

- velmi mě zajímá
 spíše mě zajímá
 spíše mě nezajímá
 vůbec mě nezajímá

5. Kdo/co nejvíce ovlivňuje Vaše postoje?

- rodina
 přátelé
 média
 společnost
 někdo další
 nikdo, mám vlastní hlavu

6. Jste spokojen/á se stavem současné politické kultury?

- určitě ano
 spíše ano
 spíše ne
 určitě ne
 nevím/nezajímá mě to

7. Co by podle Vašeho názoru mělo být důvodem pro odstoupení politika? (zatrhněte maximálně 3 možnosti)

- obvinění z trestného činu
 odsouzení za trestný čin

- neoprávněné užívání titulu
- vědomá lež
- nejasný původ financí, majetku
- nevhodné chování, vulgarita
- přestupek
- nevěra

8. Komunálních voleb se zúčastním:

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

9. V komunálních volbách dávám (dal/a bych) přednost spíše velkým zavedeným politickým stranám/hnutím (např. ODS, KDU-ČSL, ČSSD, Zelení) před menšími nebo nově vzniklými politickými stranami/hnutími (např. Žít Brno, A co Brno?, Piráti, ANO 2011 apod.)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

10. Při výběru se rozhoduji podle:

- osobnosti kandidáta
  - politické strany/hnutí
  - politického programu strany
  - předvolební kampaně
  - jinak (prosím vypište):
-

11. Jaké je podle Vašeho názoru pořadí důležitosti voleb? (očísľujte 1 - nejdůležitější až 6 - nejméně důležité)

- ___ prezidentské volby
- ___ Evropský parlament
- ___ Senát
- ___ Poslanecká sněmovna
- ___ krajské volby
- ___ komunální volby

12. Jste politicky aktivní (člen nebo aktivní podporovatel strany/hnutí, nezávislý kandidát)?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

PŘÍLOHA P 2: VZOR DOTAZNÍKU – STUDENTI

Vážení studenti,

prosím Vás o vyplnění krátkého dotazníku. Odpovědi jsou anonymní a budou použity pouze pro účel zpracování empirické části diplomové práce na téma „Politická kultura a sociální klima ve společnosti“. Děkuji za Vaši spolupráci.

Bc. N. Hubatková

1. Jsem:

- žena muž

2. Typ školy:

- gymnázium SOŠ

3. V době konání voleb do obecního zastupitelstva (= komunální; 10. a 11. 10. 2014) budu mít 18 let:

- ano (vynechejte otázku č. 9)
 ne (vynechejte otázku č. 8)

4. Jaká je míra Vašeho zájmu o politické dění na komunální úrovni?

- velmi mě zajímá
 spíše mě zajímá
 spíše mě nezajímá
 vůbec mě nezajímá

5. Kdo/co ovlivňuje Vaše postoje?

- rodina
 přátelé
 média
 společnost, škola
 někdo další
 nikdo, mám vlastní hlavu

6. Jste spokojen/á se stavem současné politické kultury?

- určitě ano
 spíše ano
 spíše ne
 určitě ne
 nevím/nezajímá mě to

7. Co by podle Vašeho názoru mělo být důvodem pro odstoupení politika? (zatrhněte maximálně 3 možnosti)

- obvinění z trestného činu
 odsouzení za trestný čin
 neoprávněné užívání titulu

(pro další možnosti a následující otázky otočte)

- vědomá lež
- nejasný původ financí, majetku
- nevhodné chování, vulgarita
- přestupek
- nevěra

8. Komunálních voleb se zúčastním:

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

9. Kdybych mohla volit, zúčastnil/a bych se komunálních voleb:

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

10. V komunálních volbách dávám (dal/a bych) přednost spíše velkým zavedeným politickým stranám/hnutím (např. ODS, KDU-ČSL, ČSSD, Zelení) před menšími nebo nově vzniklými politickými stranami/hnutími (např. Žít Brno, A co Brno?, Piráti, ANO 2011 apod.)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

11. Při výběru bych se rozhodoval/a podle:

- osobnosti kandidáta
- politické strany/hnutí
- politického programu strany
- předvolební kampaně
- jinak (prosím vypište): _____

12. Jaké je podle Vašeho názoru pořadí důležitosti voleb? (očísľujte 1 - nejdůležitější až 6 - nejméně důležité)

- ___ prezidentské volby
- ___ Evropský parlament
- ___ Senát
- ___ Poslanecká sněmovna
- ___ krajské volby
- ___ komunální volby

13. Plánujete být v budoucnu politicky aktivní (člen nebo aktivní podporovatel strany/hnutí, nezávislý kandidát)?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

PŘÍHOLA P3: INFORMACE O ZPŮSOBU HLASOVÁNÍ

Informace o způsobu hlasování

ve volbách do zastupitelstev obcí, které se konají
v pátek 10. října 2014 od 14.00 hodin do 22.00 hodin
a v sobotu 11. října 2014 od 8.00 hodin do 14.00 hodin

Voličem je občan obce za předpokladu, že alespoň druhý den voleb dosáhl věku nejméně 18 let, je v den voleb v této obci přihlášen k trvalému pobytu, a jde o státního občana České republiky nebo o státního občana členského státu Evropské unie, **pokud požádal o zápis do dodatku stálého seznamu voličů.**

Hlasování

Prokázání totožnosti a státního občanství

Volič po příchodu do volební místnosti prokáže okrskové volební komisi svou **totožnost a státní občanství České republiky** platným občanským průkazem nebo platným cestovním pasem České republiky. Jde-li o cizince, průkazem o povolení k pobytu vydaným podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. **Neprokáže-li volič svou totožnost a státní občanství potřebnými doklady, nebude mu hlasování umožněno.** Po záznamu ve výpisu ze stálého seznamu voličů nebo jeho dodatku obrzdí volič od okrskové volební komise prázdnou úřední obálku opatřenou úředním razítkem.

Ve volební místnosti bude na viditelném místě vyvěšen mimo jiné hlasovací lístek označený nápisem „vzor“, prohlášení kandidáta o vzdání se kandidatury nebo zmocnění o odvolání kandidáta, pokud byla doručena do 48 hodin před zahájením voleb; při zjišťování výsledků voleb se k hlasům odevzdaným pro takového kandidáta nepřihlíží.

Hlasovací lístek

Hlasovací lístek pro volby do zastupitelstva obce může být vytištěn **oboustranně**.

V záhlaví každého hlasovacího lístku je uveden název obce a počet členů zastupitelstva obce, který má být zvolen. Volební stranou může být politická strana, politické hnutí, jejich koalice, nebo sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů, individuálně kandidující nezávislý kandidát nebo sdružení nezávislých kandidátů. Údaj o členství jednotlivých kandidátů v politických stranách nebo politických hnutích je na hlasovacím lístku uveden zkratkou; zkratky s úplnými názvy jsou uvedeny níže.

Na hlasovacím lístku těch volebních stran, u kterých bylo při registraci rozhodnuto o škrtnutí kandidáta, zůstává pořadové číslo, původně určené pro tohoto kandidáta, neobsazené.

Hlasovací lístek je na konci textu opatřen otiskem razítka obecního úřadu, který plní pro danou obec funkci registračního úřadu.

V případě, že dojde k poškození nebo ztrátě hlasovacího lístku, může volič ve volební místnosti požádat okrskovou volební komisi o jiný hlasovací lístek.

Úprava hlasovacího lístku a způsob hlasování

Po obdržení úřední obálky, případně hlasovacího lístku, vždy vstoupí volič do prostoru určeného k úpravě hlasovacích lístků, kde může hlasovací lístek upravit jedním z uvedených způsobů:

1. Označit křížkem ve čtverečku v záhlaví sloupce před názvem volební strany **pouze jednu volební stranu**. Tím je dán hlas kandidátům této volební strany v pořadí dle hlasovacího lístku v počtu, kolik činí počet členů zastupitelstva obce, který má být v obci volen.
2. Označit v rámečcích před jmény kandidátů křížkem toho kandidáta, pro kterého hlasuje, a to z kterékoli volební strany, **nejvýše však tolik kandidátů, kolik členů zastupitelstva obce má být zvoleno**.
3. Kromě toho lze oba způsoby, popsané v předchozích bodech, **kombinovat**, a to tak, že lze označit **křížkem jednu volební stranu** a dále v rámečku před jménem kandidáta **další kandidáty**, pro které hlasuje, a to v libovolných samostatných sloupcích, ve kterých jsou uvedeny **ostatní volební strany**. V tomto případě je dán hlas jednotlivě označeným kandidátům. Z označené volební strany je dán hlas podle pořadí na hlasovacím lístku pouze tolika kandidátům, kolik zbývá do počtu volených členů zastupitelstva obce.

Po úpravě vloží volič hlasovací lístek do šedé úřední obálky, určené pro volby do zastupitelstev obcí.

Pokud volič neoznačí na hlasovacím lístku ani volební stranu, ani žádného kandidáta, hlasovací lístek nevloží do úřední obálky, hlasovací lístek přetrhne nebo vloží do úřední obálky několik hlasovacích lístků do téhož zastupitelstva, je jeho hlas neplatný.

Každý volič hlasuje osobně, zastoupení není přípustné. S voličem, který nemůže sám upravit hlasovací lístek pro tělesnou vadu anebo nemůže číst nebo psát, může být v prostoru určeném pro úpravu hlasovacích lístků přítomen jiný volič, nikoliv však člen okrskové volební komise, a hlasovací lístek za něho upravit a vložit do úřední obálky, a popřípadě i úřední obálku vložit do volební schránky. Volič hlasuje tak, že úřední obálku vloží před okrskovou volební komisi do volební schránky.

Hlasování v územně členěných statutárních městech a v hlavním městě Praze

Volič vloží hlasovací lístek pro volby do zastupitelstva územně členěného statutárního města nebo do Zastupitelstva hlavního města Prahy (tentó hlasovací lístek je označen na levém okraji svislým barevným pruhem) a hlasovací lístek pro volby do zastupitelstva městského obvodu nebo městské části do **jedné** úřední obálky.

Hlasování do přenosné volební schránky

Volič může ze závažných, zejména zdravotních, důvodů požádat obecní úřad a ve dnech voleb okrskovou volební komisi o to, aby mohl hlasovat mimo volební místnost, a to pouze v územním obvodu stálého volebního okrsku, pro který byla okrsková volební komise zřízena.

Hlasování voličů zapsaných ve zvláštních seznamech voličů vedených zastupitelským nebo konzulárním úřadem České republiky není při volbách do zastupitelstev obcí možné bez předložení potvrzení o vyškrtnutí ze zvláštního seznamu voličů příslušným zastupitelským úřadem obecnímu úřadu, popř. v den voleb okrskové volební komisi.